

TAUKO ARJESTA

Nuorten ja työntekijöiden näkökulmia tu-
kileiritoiminnan tavoitteisiin

Emmi Hellsten

Iida Ruoranen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2012
Sosiaaliala
Palveluohjaus ja sosiaalityö

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HELLSTEN, EMMI & RUORANEN, IIDA:

Tauko arjesta

Nuorten ja työntekijöiden näkökulmia tukileiritoiminnan tavoitteisiin

Opinnäytetyö 64 sivua, joista liitteitä 5 sivua

Marraskuu 2012

Opinnäytetyö käsittelee tukileiritoimintaa, joka on Tampereen kaupungin lastensuojelun avohuollon tukitoimi. Toiminta on alettu järjestää yli 12-vuotiaille nuorille tukiperheiden puutteen vuoksi. Tukileiritoimintaa ei ollut ennen opinnäytetyötä tutkittu, koska sitä on järjestetty vasta kahden vuoden ajan. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda julki uutta tietoa toiminnasta ja tuottaa aineistoa, jonka avulla toimintaa voidaan kehittää. Tavoitteena oli kerätyn aineiston kautta selvittää, ovatko tukileiritoiminnan tavoitteet oikein asetettuja ja samalla osoittaa toiminnan tarpeellisuus osana lastensuojelun avohuoltoa. Tutkimustehtäväksi asetettiin tukileiritoiminnan tavoitteiden tarkastelu eri osapuolten näkökulmista. Tutkittavina osapuolina olivat tukileiritoiminnan aloittaneet nuoret, toimintaan osallistuneet nuoret ja toiminnasta vastaavat työntekijät. Tavoitteet, joiden osalta näkökulmia tarkasteltiin, olivat nuorten perheiden jaksamisen, perusturvallisuuden ja sosiaalisten taitojen kehittymisen tukeminen.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto kerättiin haastattelemalla. Haastateltavina oli seitsemän henkilöä: kaksi toiminnan aloittanutta nuorta, kolme toimintaan osallistunutta nuorta ja kaksi toiminnasta vastaavaa työntekijää. Aloittaneiden nuorten haastatteluissa ilmeni kaikkia tukileiritoiminnan tavoitteita vastaavia tarpeita. Osallistuneiden nuorten kokemusten mukaan nuorten perheiden jaksamista ja sosiaalisten taitojen kehittymistä oli pystytty tukemaan. Vastaavien työntekijöiden näkemyksen mukaan kaikille toiminnan tavoitteille on tarvetta, mutta tukileiritoiminnalla pystytään tukemaan nuorten perheiden jaksamista ja sosiaalisten taitojen kehittymistä.

Eri osapuolten näkökulmat tukileiritoiminnan tavoitteista kohtaavat hyvin. Näkökulmat kohtaavat nuorten perheiden jaksamisen ja perusturvallisuuden tukemisen tavoitteiden osalta. Nuorten perheet jaksavat paremmin, kun nuori ja vanhempi saavat yhden viikonlopun kuukaudessa taukoa yhteisestä arjestaan. Haasteena on perusturvallisuuden tukeminen toiminnan avulla pysyvästi, sillä turvallisuuden tunne ei säily nuoren lopetettua toiminnan. Sosiaalisten taitojen kehittymisen tukemisen osalta nuorten ja työntekijöiden näkökulmat eroavat. Tarve sosiaalisten taitojen kehittymisen tukemiselle on nuorten kokemuksen mukaan vähäistä, mutta työntekijät näkivät tarpeen olevan olemassa. Sosiaalisten taitojen kehittymistä voidaan tukea tukileiritoiminnan avulla. Työntekijöiden haastatteluissa kävi ilmi, että toiminnan tavoitteet saavutettaisiin paremmin, lisäämällä toimintaan resursseja.

Asiasanat: tukileirit, tavoitteet, lastensuojelun avohuolto, nuoret.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HELLSTEN, EMMI & RUORANEN, IIDA:

Breaking the Routine

Adolescents and Youth Workers' Perspectives on Objectives of Support Camps

Bachelor's thesis 64 pages, appendices 5 pages

November 2012

This thesis was commissioned by Youth Services of Tampere city. Youth Services run support camps as a part of non-institutional child protection services. Support camps are meant for adolescents from twelve to seventeen years old due to lack of support families in Tampere.

The purpose of the thesis was to bring out new information of support camps, and help the service to develop. The objective of the thesis was to explore if the objectives of the service were set correctly. The three objectives studied were: supporting coping of adolescents' families, supporting adolescents' basic trust and helping develop adolescents' social skills. The aim was also to show the importance of support camps as a part of non-institutional child protection services.

The thesis was executed as a qualitative study. To gather data seven people were interviewed, five adolescents and two youth workers. Two of the adolescents had participated in one support camp and three had been going to support camps for at least two years. The interviews were conducted to find out the two parties' perspectives on the objectives of the support camps. The data was analysed and the parties' perspectives were compared to reveal similarities and differences in their perspectives on the objectives of the support camps.

The results show that there was a need for all objectives studied when the adolescents started participating in the support camps. After participating in the support camps, the adolescents found that their social skills and coping of their families had improved. Their sense of basic trust had been supported well while participating in the support camps, but the effect was not permanent. All three objectives are needed according to the youth workers. In their opinion, the service has an effect on coping of the adolescents' families and development of adolescents' social skills. Youth workers find supporting adolescents' basic trust challenging.

The youth workers and adolescents had similar perspectives on supporting coping of adolescents' families and supporting adolescents' basic trust. The adolescent and their family cope better if they get a break from family routine once a month. The adolescents and youth workers' perspectives differ from each other regarding the adolescents' need for development of social skills. The adolescents do not share youth workers' point of view. The objectives of the support camp could be achieved more comprehensively if resources for the service were increased.

Key words: support camp, objectives, child protection, non-institutional, adolescents

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	NUORET JA NUORTEN PERHEET LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON ASIAKKAINA	6
2.1	Lastensuojelun avohuolto	6
2.2	Lastensuojelun avohuollon asiakasperheet	7
2.3	Nuoret tarvitsevat tukea	8
2.4	Nuorten osallisuuden edistäminen	9
2.5	Uusi työmuoto vastaamassa tarpeisiin	10
3	MITÄ ON TUKILEIRITOIMINTA?.....	12
3.1	Tukileiritoiminnan tausta	12
3.2	Tukileiritoiminnan sisältö	13
3.3	Tukileiritoiminnan työmuotoina pienryhmätoiminta ja intensiivinen yksilötyö.....	16
4	TUKILEIRITOIMINNAN TAVOITTEET	18
4.1	Toiminnan tavoitteellisuus.....	18
4.2	Nuorten perheiden jaksaminen	19
4.3	Nuorten perusturvallisuus	20
4.4	Nuorten sosiaaliset taidot	21
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	24
5.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	24
5.2	Tutkimusmenetelmä.....	25
5.3	Aineiston kerääminen ja analyysitapa	26
6	NUORTEN JA TYÖNTEKIJÖIDEN NÄKÖKULMAT TUKILEIRITOIMINNAN TAVOITTEISIIN	28
6.1	Aloittaneiden nuorten tarpeet.....	28
6.2	Osallistuneiden nuorten kokemukset	31
6.3	Vastaavien työntekijöiden näkemykset	35
7	PALAUTE TUKILEIRITOIMINNASTA	39
7.1	Nuorten ja työntekijöiden palautteet	39
7.2	Yhteenvedo palautteista	42
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
9	POHDINTA.....	49
9.1	Tukileiritoiminta osana lastensuojelun avohuoltoa	49
9.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	50
9.3	Opinnäytetyöprosessin reflektointi	53
	LÄHTEET	56
	LIITTEET	60
	Liite 1. Nuoriso-ohjaajien haastattelukysymykset tukileiritoiminnasta	60
	Liite 2. Teemahaastattelu tukileiritoiminnan aloittaneille nuorille	61
	Liite 3. Teemahaastattelu tukileiritoimintaan osallistuneille nuorille	62
	Liite 4. Teemahaastattelu tukileiritoiminnasta vastaaville työntekijöille.....	63
	Liite 5. Saatekirje nuorten vanhemmille	64

1 JOHDANTO

Ehkäisevä lastensuojelutyö on tärkeää nykyisessä tilanteessa, jossa resursseista on pulaa. Lastensuojelun tarve on kasvanut ja esimerkiksi Tampereella sosiaalityöntekijällä on 60 asiakasta, kun laatusuosituksen mukaan asiakasmäärän tulisi olla 20–35. Ehkäisevän lastensuojelutyön toteutuessa huostaanottojen määrä laskee ja lastensuojelun tarve vähenee. Tampereen kaupunki on luonut tukileiritoiminnan osaksi lastensuojelun avoimuuden tukitoimia. Lastensuojelun Asiakasohjaus Luotsi tilaa tukileiritoimintaa Tampereen kaupungin Nuorisopalveluilta, joka tuottaa toiminnan. Lastensuojelun tukileiritoiminta on kehitetty korvaamaan tukiperheet nuorille, joille ei ole löytynyt tukiperhettä. Tampereen kaupungilla on ollut linjauksena, että poikkeuksia lukuun ottamatta yli 12-vuotiaille nuorille ei etsitä tukiperhettä. (Nieminen & Salminen 2012; Lastensuojelun resursseista on... 2012; Sainio 2012, 4.)

Tukileiritoiminta voi olla hyvä vaihtoehtoinen työmuoto nuorille tukiperhetoiminnan sijaan, koska nuoret tarvitsevat erilaista tukea kuin lapset. Lapsille on tärkeää tulla hyväksytyksi osana perhettä. Perheen rutiineilla ja toistuvilla erityisillä tapahtumilla, kuten juhlapäivillä, on suuri merkitys. (Dunderfelt 2011, 75, 77.) Nuoruudessa puolestaan oma identiteetti vahvistuu ja ihmissuhteet oman perheen ulkopuolella muodostuvat tärkeiksi nuoren elämässä. Identiteetin vahvistumiseen liittyy irtaantuminen vanhemmista. (Vuorinen 1997, Dunderfeltin 2011, 91 mukaan.) Tämän vuoksi lasten tarpeisiin pystytään luultavammin vastaamaan paremmin tukiperhetoiminnalla, kun taas tukileiritoiminnan tarjoamat suhteet samanikäisiin nuoriin ja leiritoiminnanohjaajiin voivat tukea paremmin nuorten oman identiteetin vahvistumista.

Opinnäytetyön aihe löytyi Tampereen kaupungin kulttuuri- ja nuorisopalveluista. Aiheeksi muodostui selvittää, kohtaavatko eri osapuolten näkökulmat tukileiritoiminnan tavoitteiden täyttymisestä. Osapuolina olivat tukileiritoiminnassa aloittaneet nuoret, tukileiritoimintaan osallistuneet nuoret ja tukileiritoiminnasta vastaavat työntekijät. Aiheen tutkiminen oli perusteltua, koska työmuodon toimivuuden kannalta on tiedettävä ovatko tavoitteet oikein aseteltuja. Opinnäytetyön kautta tuodun tiedon avulla tukileiritoimintaa voidaan tarpeen mukaan kehittää. Mahdollisesti opinnäytetyön kautta voidaan

näyttää tukileiritoiminnan tai sen kaltaisen työmuodon olevan tarpeellinen tukimuoto osana lastensuojelun avohuoltoa.

Kaikkien tukileiritoiminnan osapuolten näkemysten esiin tuominen oli tärkeää, mutta etenkin oli tärkeää saada nuorten ääni kuuluviin. Nuorten osallistaminen tukileiritoiminnan kehittämiseen on tärkeää, jotta toiminta vastaa asiakkaiden tarpeisiin. Nuoret ovat olleet tukileiritoiminnan asiakkaita, joten heillä on paljon kokemusta ja omakohtaista tietoa, mikä tekee heistä toiminnan asiantuntijoita.

Opinnäytetyön avulla tuodaan julki tietoa työmuodosta, jolla voidaan ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Opinnäytetyössä avataan tukileiritoiminnan prosessia, koska siitä ei ollut vielä kirjallisessa muodossa tietoa, mikä johtunee siitä, että kyseessä on uusi työmuoto. Tukileiritoiminnan tausta, työmuodot, sisältö ja tavoitteet tuodaan näkyväksi opinnäytetyössä. Asiakasohjaus Luotsin mukaan tarvetta olisi myös toiselle tukileirille, sillä soveltuvia nuoria olisi enemmän kuin tämän hetkiseen tukileiritoimintaan pystytään ottamaan vastaan. Opinnäytetyötä apuna käyttäen on toiminnan mahdollista laajentua Tampereen kaupungin sisällä ja mahdollisesti myös muihin kuntiin.

2 NUORET JA NUORTEN PERHEET LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON ASIAKKAINA

2.1 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelulain tavoitteena on turvata lapsen kasvu ja kehitys turvallisissa olosuhteissa. Ensisijaisesti on tuettava huoltajia lapsen huolenpidossa ja kasvatuksessa, jotta lapsi voi asua omassa kodissaan. Kunnan on tarjottava huoltajille palveluja ja tukitoimia, mikäli huomataan lapsen edun mukaisten olosuhteiden ja turvallisen kasvun olevan uhattuna. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle ja hänen perheelleen on ensisijaisesti järjestettävä lastensuojelun palvelut avohuollon tukitoimina. Avohuollon tukitoimet järjestetään yhteistyössä sosiaalihuollon, lapsen huoltajien ja lapsen kanssa, eikä niitä voida järjestää ilman huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumusta. Myös alle 12-vuotiasta lasta tulee kuulla hänen ikätasonsa edellyttämällä tavalla. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Tarve lastensuojelun avohuollolle on kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuonna 2009 lastensuojelun avohuollon asiakkaana oli valtakunnallisesti 70 753 lasta ja nuorta. Heistä 62 886 henkilöä oli 0–17-vuotiaita. Pirkanmaalla oli vuonna 2009 lastensuojelun avohuollon asiakkaana 6 510 lasta ja nuorta. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2010, 79–81.) Lastensuojelun asiakkuuden alkaminen ajoittuu yleensä kahteen ikäkauteen, jotka ovat varhaislapsuus ja murrosikä. 37 prosenttia lapsista ja nuorista oli 12–17-vuotiaita lastensuojelun asiakkuuden alkaessa. (Heino 2007, 24; Heino 2009, 53.)

Avohuollon tukitoimina voidaan järjestää taloudellisen toimeentulon turvaamista, tyydyttävän asunnon järjestämistä, perhetyötä, tukihenkilö- ja perhetoimintaa, hoito- ja terapiapalveluja, vertaisryhmätoimintaa, loma- ja virkistystoimintaa, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä sijoituksia perhe- ja laitoshoidon. Tampereen kaupunki järjestää avohuollon lastensuojelun tukitoimena muun muassa tukiperhetoimintaa. Tukiperhetoiminnan järjestäminen on Tampereen kaupungin lastensuojelun asiakasohjausyksikkö Luotsin vastuulla. (Lastensuojelulaki 417/2007; Tampereen kaupunki 2012.)

Avohuollon rooli lastensuojelun kentällä voidaan nähdä kehittyvänä osa-alueena. Aaltonen ja Heikkisen (2009) mukaan perinteisten toimistotapaamisten ja suojelutehtävän ohella toiminnallisille työmalleille olisi lastensuojelussa enemmän tarvetta. Toiminnallisissa työmalleissa on enemmän liikkumavaraa ja siten enemmän tilaa nuorten omalle toimijuudelle. Tähän mennessä toiminnallisia työmalleja on hyödynnetty vain määrääikaisissa projekteissa, joissa on järjestetty lasten ja nuorten ryhmätoimintaa. (Aaltonen & Heikkinen 2009, 169.)

2.2 Lastensuojelun avohuollon asiakasperheet

Lasten pahoinvoinnista on raportoitu yhä enemmän. Kymmenen vuoden aikana lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä on kaksinkertaistunut. Syitä asiakasmäärän kasvuun on monia. Sosioekonomiset edellytykset, muutokset elinkeino- ja ikärakenteessa sekä vaikeudet perhe- ja työelämän yhteensovittamisessa ovat lisänneet lastensuojelun tarvetta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina olevissa perheissä on enemmän pahoinvointia aiheuttavia tekijöitä verrattuna muihin perheisiin. (Heino 2009, 53–54, 63.)

Sosiaalityöntekijöiden arvioidessa lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen asuinperheen toimintaa lastensuojelun asiakkuuden alussa, nousi esille eniten vanhempien jaksamattomuus, jota ilmeni 37 prosentilla vanhemmista. Joka kolmannessa perheessä oli perheristiriitoja tai riittämätöntä vanhemmuutta. Sosiaalityöntekijöiden mukaan joka viidennessä perheessä ilmeni vanhempien osaamattomuutta ja avuttomuutta, vanhempien mielenterveysongelmia tai vanhempien päihteiden väärinkäyttöä. (Heino 2007, 58.)

Lastensuojelun avohuollon asiakasperheistä suurin osa, 49 prosenttia, on yhden vanhemman perheitä. Tämän lisäksi asiakasperheistä 31 prosenttia on ydinperheitä ja 20 prosenttia on uusperheitä. Perherakenteiden muutosten lisäksi monien lastensuojelun asiakkaina olevien lasten elämään on kuulunut muutoksia myös arjen kasvuympäristöihin ja asuinpaikkaan liittyen. Lastensuojelun asiakkuuden alkaessa kaksi kolmesta lapsesta oli kokenut muutoksen elämässään viimeisen vuoden aikana. 64 prosenttia muutoksen kokeneista lapsista oli kohdannut vakavan kriisin, kuten perheenjäsenen vakavan sairauden tai perheenjäsenen kuoleman. Joka neljäs muutoksen kokeneista lapsista oli

muuttanut viimeisen vuoden aikana. Muutokset elämässä, niin positiiviset kuin negatiivisetkin, vaativat ihmiseltä sopeutumista uuteen tilanteeseen. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2007, 254; Heino 2007, 26; Heino 2009, 62, 63.) On tärkeää, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus saada tukea, jonka pysyvyyteen voi luottaa edellä mainitun kaltaisissa elämänmuutoksissa.

2.3 Nuoret tarvitsevat tukea

Elämänmuutoksiin sopeutuminen ei aina ole helppoa ja saattaa aiheuttaa stressiä. Friisin, Eirolan ja Mannosen (2004) mukaan nuorille stressiä aiheuttavia tekijöitä ovat omaisten tai ystävien sairaudet ja kuolemat, läheisten elämäntilanteen muutokset, perhe- ja ihmissuhteet, sekä perheen toimeentulokysymykset. Jos nuori kokee huolen laajana, huolella voi olla vaikutusta arkielämään. Rakentavien stressinpurkukeinojen puutteen vuoksi nuori saattaa purkaa stressiään esimerkiksi päihteiden avulla. (Friis ym. 2004, 60; Aaltonen ym. 2007, 254.)

Nuori voi tarvita aikuisen ohjausta ja tukea löytääkseen rakentavia keinoja stressin purkamiseksi. Heinon (2007) tutkimuksen mukaan usea lastensuojelun asiakkaana oleva lapsi tarvitsisi tukiperhettä tai tukihenkilöä, mutta kyseisiä palveluita ei ole ollut saatavilla. Eniten sosiaalista tukea lapset saavat perheen ulkopuolelta muilta auttajatahoilta ja instituutioilta. Seuraavaksi eniten lapset saivat perheen ulkopuolista sosiaalista tukea läheisistä suhteista, esimerkiksi ystäviltä. (Aaltonen ym. 2007, 254; Heino 2007, 49, 52.)

Nuoren lähiverkosto koostuu perheestä, muista läheisistä aikuisista, ystäväistä, koulukaverista ja harrastustovereista. Perhe on tärkeä osa nuoren elämää, vaikka nuoren kehitysympäristö laajenee hänen kasvaessaan ja nuori itsenäistyy. Nuoren ja vanhemman välinen vuorovaikutus muuttuu vanhemman lasta yksisuuntaisesti ohjaavasta vuorovaikutuksesta neuvotteluun, keskusteluun ja yhteisten päätösten tekoon. Perheen lisäksi nuoruusiässä ystävät ja kaverit nousevat merkittävään asemaan nuoren elämässä. (Brown 1990, Ahonen, Lyytisen, Lyytisen, Nurmen, Pulkkisen & Ruoppilan 2006, 130, mukaan; Ahonen ym. 2006, 145, 147.)

Suurin osa nuorista kuuluu johonkin ryhmään. Nuoret tarjoavat ryhmässä mahdollisuuksia toisilleen, esimerkiksi sosiaalisten taitojen kehityksessä ja tunne-elämän säätelyssä. Ryhmän hyväksyntä ja arvot ovat nuorille tärkeitä. Nuori voi saada läheisestä ystävyys-suhteesta seuraa, virikkeitä ja luottamusta jopa enemmän kuin omilta vanhemmiltaan. (Ahonen ym. 2006, 147–149; Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 87.)

2.4 Nuorten osallisuuden edistäminen

Tämän hetken yksi yhteiskunnallisessa keskustelussa ja mediassa esillä olevista puheenaiheista on ollut nuorten syrjäytyminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Esimerkiksi Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö julkaisi Ihan tavallisia asioita – hankkeen Nuorten syrjäytymisen ehkäisy – tilannekartoituksesta toimintaan – seminaarissa 14.8.2012 (Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö 2012; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012). Nuorten syrjäytyminen oli esillä myös Valtakunnallisilla Lastensuojelupäivillä 2.10.2012 (Lastensuojelun keskusliitto 2012).

Lastensuojelussa osallisuudella tarkoitetaan oikeutta saada tietoa itseensä liittyvistä suunnitelmista, toimenpiteistä, ratkaisuista ja päätöksistä. Nuorella tulee olla mahdollisuus kertoa mielipiteensä ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Esimerkiksi porrasmallia on käytetty kuvaamaan osallisuuden rakentumista. Osallisuuden ensimmäinen aste on mahdollisuus osallistua tai kieltäytyä, jota seuraa mahdollisuus saada tietoa. Kolmannella portaalla henkilön on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevaan prosessiin. Neljäntenä tulee mahdollisuus ilmaista omia ajatuksiaan ja viidentenä tuen saaminen mielipiteiden ilmaisuun. Viimeisenä portaana on mahdollisuus itsenäiseen päätöksentekoon. (Sosiaaliportti 2012.)

Heikkisen (2007, 4) mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkaina olevista nuorista löytyy suhteessa vähän tutkimuksia, minkä vuoksi olisi mielestämme tärkeää saada heidän äänensä paremmin kuuluviin. Nuorilla, jotka ovat olleet lastensuojelun asiakkaina voi olla tunne, että asiat vain tapahtuvat eikä omaan elämäänsä voi vaikuttaa. Näille nuorille voi olla hyvin merkityksellistä saada kokemus kuulluksi tulemisesta ja mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Nämä kokemukset voivat suojella nuorta myöhem-

min elämässä ja madaltaa kynnystä ottaa vaikeita asioita puheeksi sekä hakea apua sitä tarvittaessa. (Oranen 2008, 16.)

Tukileiritoiminta osana lastensuojelun avohuollon tukitoimia pyrkii osaltaan ehkäisemään syrjäytymistä puuttamalla nuorten ja nuorten perheiden ongelmiin jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Opinnäytetyössä kerätyn haastatteluaineiston kautta palvelua on mahdollista kehittää siten, että saataisiin mahdollisimman hyvin asiakasryhmän tarpeeseen vastaavaa ja sen myötä tehokasta apua syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

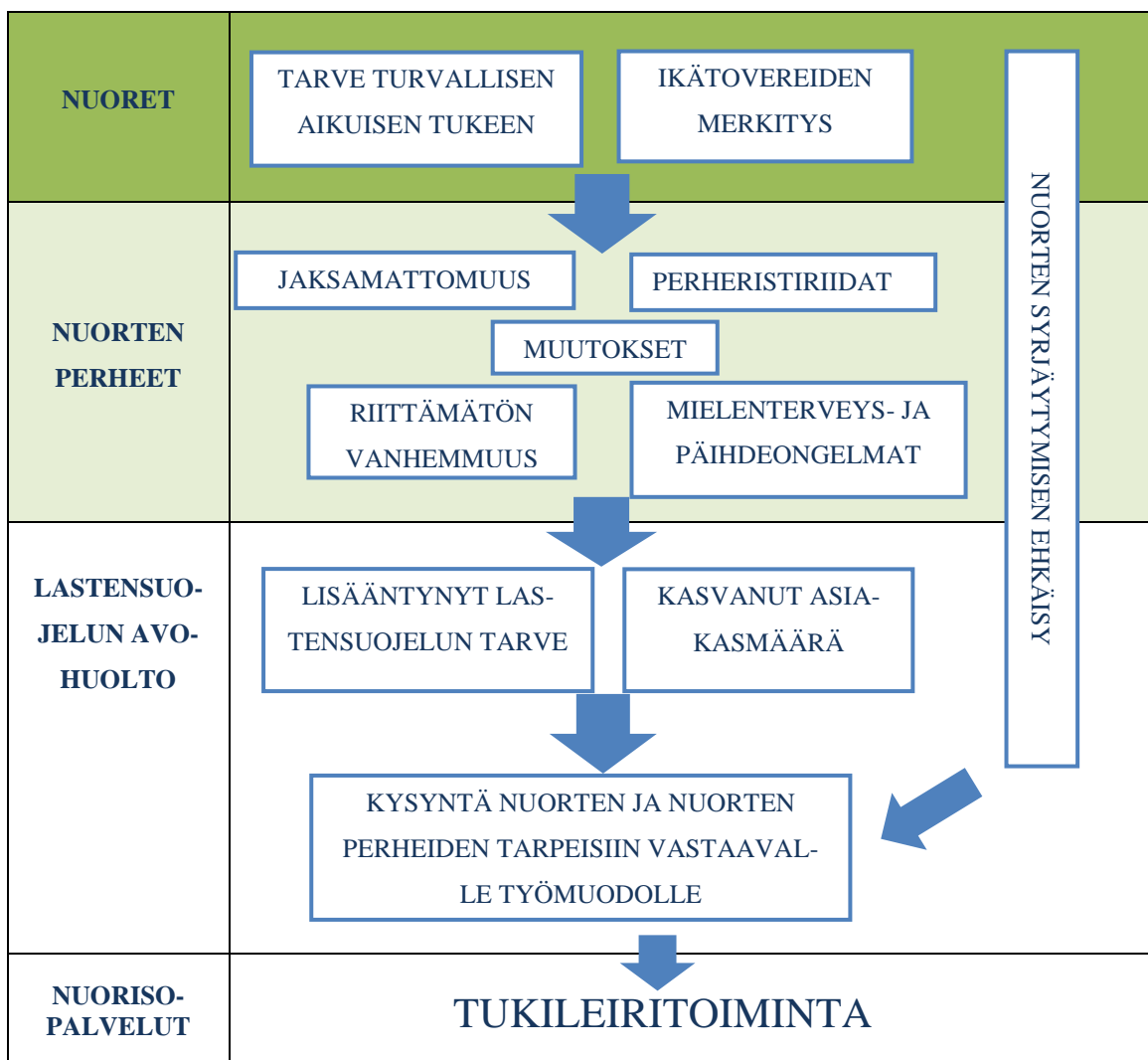
2.5 Uusi työmuoto vastaamassa tarpeisiin

Tampereen kaupungin Nuorisopalveluiden järjestämälle tukileiritoiminnalle on tarvetta osana lastensuojelun avohuoltoa. Lastensuojelun tarve on kasvanut ja lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä on kaksinkertaistunut viimeisen vuosikymmenen aikana. Eriytisesti verrattaessa 12–17 -vuotiaita nuoria 7–11 -vuotiaisiin lapsiin, nuorilla on suurempi riski lastensuojelun asiakkuuden alkamiselle.

Lastensuojelun avohuollon asiakasperheissä on huomattu olevan enemmän pahoinvointia aiheuttavia tekijöitä kuin muissa perheissä. Pahoinvointia aiheuttavat vanhempien jaksamattomuus, riittämätön vanhemmuus, perheristiriidat sekä vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat. Nuorten perheiden haasteena on, että suurin osa lastensuojelun avohuollon asiakasperheistä on yhden vanhemman perheitä. Suurimmalla osalla lastensuojelun avohuollon asiakkaina olevista nuorista elämään on kuulunut muutoksia, esimerkiksi perherakenteissa ja kasvuympäristöissä, tai nuoren perhettä on kohdannut muu vakava kriisi. Lastensuojelun avohuollon tukitoimien tulisi vastata edellä mainittuihin nuorten perheiden haasteisiin. Avohuollolliset tukitoimet ovat ensisijaisia verrattuna muihin lastensuojelun toimenpiteisiin.

Nuoret tarvitsevat tukea vaikeiden asioiden käsittelyyn, esimerkiksi edellisessä kappaleessa mainittujen nuorten kohtaamien haasteiden ja muutosten kanssa. Aina nuorella ei ole mahdollisuutta saada vanhemmilta riittävästi tukea, esimerkiksi vanhempien oman jaksamattomuuden vuoksi. Turvallisen aikuisen tarpeeseen on lastensuojelun avohuollossa pyritty vastaamaan esimerkiksi tukiperhetoiminnan kautta. Tukiperheitä ei kuiten-

kaan ole riittävästi vastaamaan tarpeeseen, eikä tukiperhe ole välttämättä sopivin tukimuoto nuorille. Nuoruudessa myös ikätovereiden merkitys korostuu ja on vain eduksi, jos tukea tarvitsevalle nuorelle järjestettävässä tukitoimessa on mukana muita ikätovereita. Lastensuojelun avohuollon tukitoimena olisikin perusteltua järjestää ryhmämuotoista toimintaa, joka vastaa nuorten tarpeisiin (kuvio 1). Toimintaa järjestettäessä tulisi ottaa nuoret mukaan suunnitteluun ja antaa tilaa nuorten omalle toimijuudelle. Nuorten mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun on yksi tapa nuorten osallisuuden edistämiseksi.

KUVIO 1. Tarve tukileiritoiminnalle

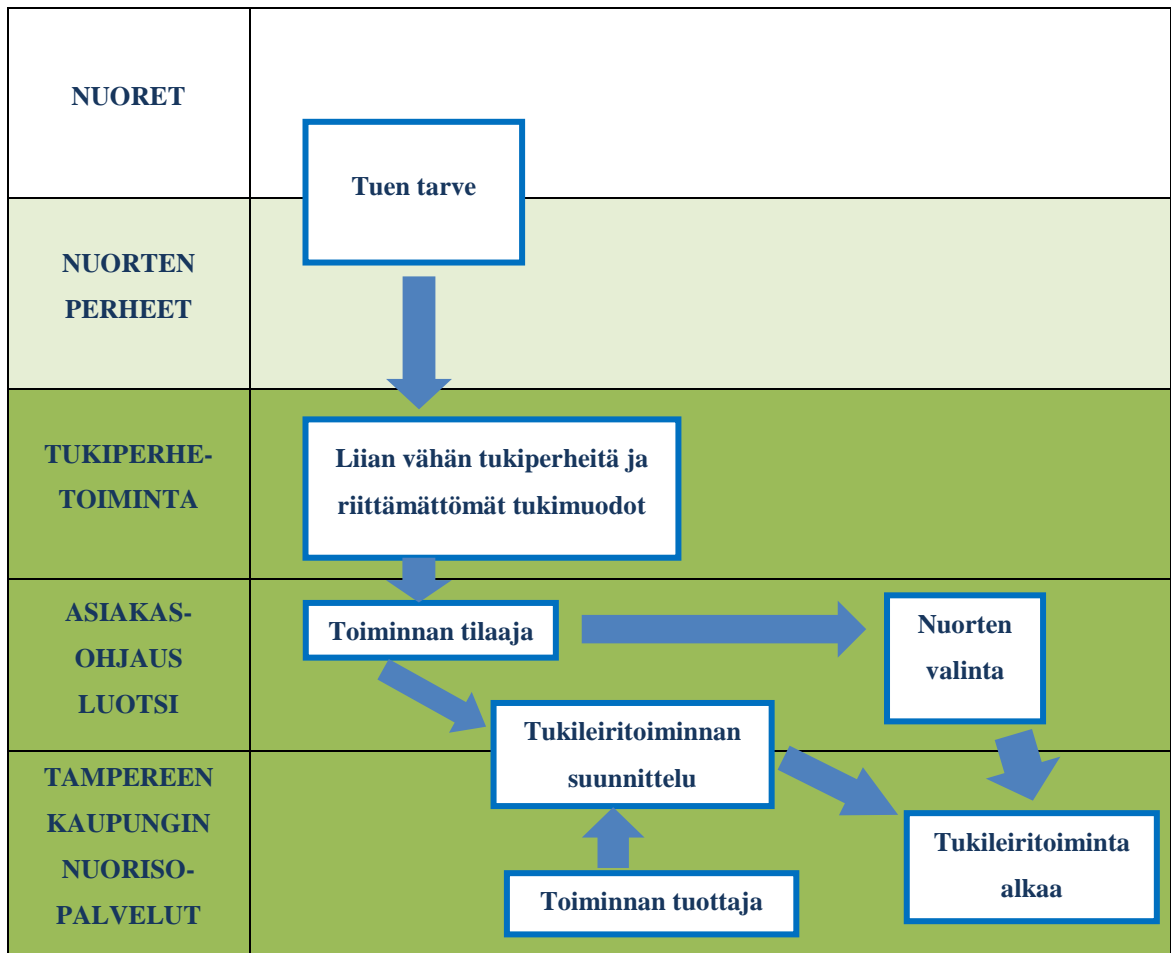
3 MITÄ ON TUKILEIRITOIMINTA?

3.1 Tukileiritoiminnan tausta

Tukileiritoiminta on uusi työmuoto, jota on alettu kehittää tukiperheiden puutteen vuoksi keväällä 2010 Tampereen kaupungin lastensuojelun yksikössä, Asiakasohjaus Luotsissa (kuvio 2). Nuorten tarvitseman tuen muoto on erilaista verrattuna tukiperhetoiminnan nuorempiin asiakkaisiin. Tukiperheen tarpeelle voi olla syynä esimerkiksi tuettavan perheen elämäntilanne, yksinhuoltajuus, vanhempien oman ajan tarve tai heikko sosiaalinen tukiverkosto. Keskimäärin lapsi tapaa tukiperhettä yhden viikonlopun ajan kuu-kaudessa. Suurin osa tukiperheissä käyvistä lapsista on alle 12-vuotiaita, mutta vanhemmillakin lapsilla on tarvetta tukiperheen kaltaiselle tukimuodolle. (Sosiaaliportti 2011; Vehkalahti 2011; Pelastakaa Lapset ry 2012; Tamminen 2012; Tukiperhetoiminnan käsikirja 2012.)

Tukiperhetoiminnan tavoitteena on tukea ja edistää lapsen kehitystä sekä auttaa hänen perhettään jaksamaan paremmin, joten tukileiritoiminnalla pyritään saavuttamaan samankaltaisia tavoitteita. Tukileiritoiminnan tavoitteena on tukea nuorten perheiden jaksamista, nuorten perusturvallisuutta ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittymistä. (Sosiaaliportti 2011; Vehkalahti 2011; Pelastakaa Lapset ry 2012; Tamminen 2012; Tukiperhetoiminnan käsikirja 2012.)

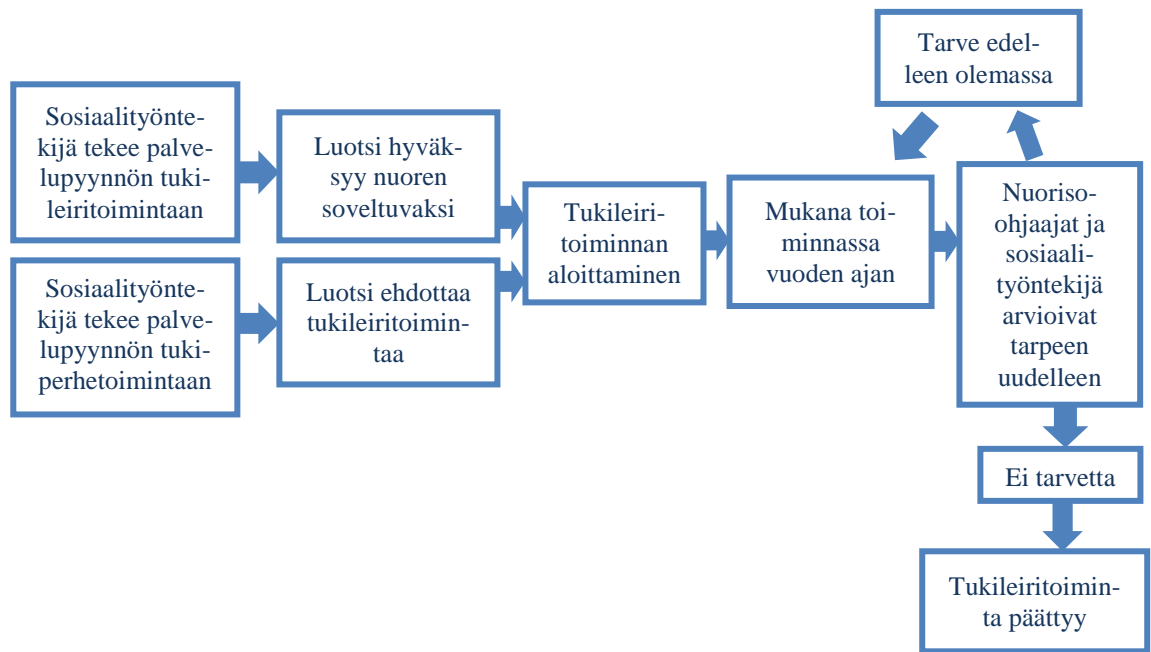
Tukileiritoiminnan ovat kehittäneet yhteistyössä Tampereen kaupungin Asiakasohjaus Luotsi ja Tampereen kaupungin Nuorisopalvelut, jotka rahoittavat toiminnan puoliksi. Organisaatiotasolla Asiakasohjaus Luotsi kuuluu lapsiperheiden sosiaalipalveluihin, joka on osa Tampereen kaupungin avopalveluita. Nuorisopalvelut taas kuuluvat kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluihin, jotka ovat osa Tampereen kaupungin sivistyspalveluita. Yhteistyö lapsiperheiden sosiaalipalveluiden ja kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluiden välillä on harvinaista, mikä osoittaa toiminnan järjestäjien hyödyntävän osaamista Tampereen kaupungin organisaation sisällä uudella tavalla. Asiakasohjaus Luotsi toimii palvelun tilaajana ja vastaa nuorten valinnasta tukileiritoimintaan (kuvio 2). Vastuu tukileiritoiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista on Nuorisopalveluilla, joka on toiminnan tuottaja (kuvio 2). (Vehkalahti 2011.)

KUVIO 2. Tukileiritoiminnan alku

3.2 Tukileiritoiminnan sisältö

Nuoret valitaan tukileiritoimintaan asiakasohjaus Luotsin kautta, kun nuoren oma sosiaalityöntekijä tekee Luotsille palvelupyynnön tukiperhe- tai tukileiritoiminnan aloittamisesta nuorelle. Luotsin työntekijä joko hyväksyy nuoren tukileiritoimintaan tai ehdottaa sitä, mikäli näkee sen sopivan nuorelle tukiperhetoimintaa paremmin. Tukileiritoiminta on suunnattu 12–17-vuotiaille nuorille. Nuoren tulee olla kykenevä ryhmätoimintaan voidakseen osallistua tukileireille ja hänen elämäntilanteensa ei saa olla akuutissa kriisivaiheessa. Nuori on mukana toiminnassa lähtökohtaisesti yhden vuoden, jonka jälkeen nuoren tuentarve arvioidaan uudelleen. Tarpeen vaatiessa nuorten asiakkuutta toiminnassa voidaan jatkaa pidempään. Tukileiritoiminnan asiakasprosessi on kuvattu kuviossa 3. (Vehkalahti 2011; Nieminen & Salminen 2012.)

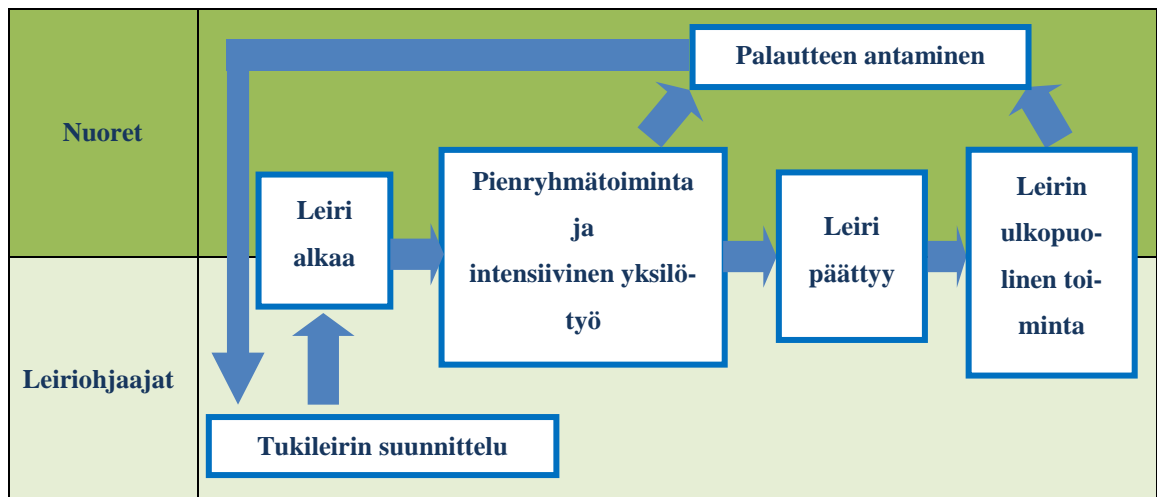
KUVIO 3. Tukileiritoiminnan asiakasprosessi

Tukileiritoiminnan toimintavuosi alkaa aina syyskuussa. Tukileiritoimintaan kuuluu kerran kuukaudessa järjestettävä leiriviikonloppu, joka alkaa perjantai-iltana ja päättyy sunnuntai-iltapäivään. Leiriviikonloppuun sisältyy erilaisia aktiviteetteja liittyen esimerkiksi ulkoiluun tai kädentaitoihin. Tarkoituksena on tarjota nuorille kodinomaisen viikonloppu muiden nuorten ja tukileiritoiminnan nuoriso-ohjaajien kanssa. Leirien lisäksi toimintaan kuuluu muita ryhmätapaamisia, esimerkiksi retkiä ja tapahtumia, joita järjestetään keskimäärin joka toinen kuukausi. Nuoriso-ohjaajat hyödyntävät sosiaalista mediaa, kuten Facebook -sovellusta, yhteydenpidossa nuoriin sekä tarvittaessa tapaavat nuoria kahden kesken leiriviikonloppujen välillä. Nuoriso-ohjaajat ottavat nuorten mielipiteet huomioon suunnitellessaan tukileiriviikonloppuja ja leiriviikonloppujen ulkopuolista toimintaa (kuvio 4). (Vehkalahti 2011; Haapakoski 2012; Haapakoski & Virtanen 2012; Tamminen 2012.)

Tukileiritoiminnan järjestämisessä on mukana Tampereen kaupungin Nuorisopalveluissa toimiva yhdeksänhenkinen nuoriso-ohjaajien tiimi, jonka esimiehenä toimii Nuorten harrastus- ja vapaa-ajantoiminnan johtava koordinaattori. Tukileiritoiminnasta vastaa kaksi tiimin jäsentä, jotka toimivat erityisnuorisotyöntekijöinä. Lähtökohtaisesti edellä mainitut nuoriso-ohjaajat ovat mukana jokaisella leirillä, mutta tarvittaessa he voivat

levähtää yhden leiriviikonlopun ajan vuodessa. Heidän lisäksi leireillä on kolmas nuoriso-ohjaaja ja yövalvoja. Kolmannen leiriviikonlopulle osallistuvan nuoriso-ohjaajan paikalla vuorottelee tällä hetkellä kaksi työntekijää. Leiriviikonlopuille osallistuvien työntekijöiden lisäksi yksi tiimin jäsenistä on leiriviikonloppujen aikana hälytysvalmiudessa siltä varalta, että joku leiriviikonlopulle osallistuvista työntekijöistä joutuu jättäytymään leiriviikonlopusta pois, esimerkiksi sairastumisen vuoksi. (Haapakoski 2012.)

Nuoriso-ohjaajien keskeisenä pyrkimyksenä on luoda luottamuksellinen vuorovaikutussuhde nuoriin. Tukileiritoiminnassa käytetään työmuotoina pienryhmätoimintaa ja intensiivistä yksilötyötä (kuvio 4). Tavoitteina tukileiritoiminnassa on perheiden jaksamisen tukeminen, nuorten perusturvallisuuden tukeminen ja sosiaalisten taitojen kehittämisen tukeminen. Tällä hetkellä tukileiritoiminnassa on mukana enimmäismäärä seitsemän nuorta, mutta asiakasohjaus Luotsin mukaan tukileiritoiminnasta hyötyviä nuoria on yleensä keskimäärin kolme enemmän. Tämän perusteella olisi tarvetta laajentaa tukileiritoimintaa. (Vehkalahti 2011; Nieminen & Salminen 2012; Tamminen 2012.) Kuviossa 4 on kuvattu tukileiritoiminnan kuukausittainen prosessi.

KUVIO 4. Tukileiritoiminnan prosessi kuukausittain

3.3 Tukileiritoiminnan työmuotoina pienryhmätoiminta ja intensiivinen yksilötyö

Pienryhmätoiminta on osa lasten sekä nuorten ehkäisevää työtä. Tampereen kaupungin nuorisopalveluiden järjestämä tukileiritoiminta on osa lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Avohuollon tukitoimilla pyritään tukemaan ja edistämään lapsen myönteistä kehitystä. (Lastensuojelulaki 2007; Lasten ja nuorten..., 2008; Vehkalahti 2011.)

Pienryhmätoiminta on menetelmä varhaiseen puuttumiseen, jolla yritetään parantaa lasten ja nuorten vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia taitoja. Tukileiritoiminnan tavoitteena on myös parantaa nuorten sosiaalisia valmiuksia. Ennalta ehkäisyllä pyritään siihen, että vuorovaikutusongelmiin koetetaan löytää ratkaisu ennen kuin ongelmat ovat muodostuneet vaikeammin korjattaviksi. Toiminnan kohderyhmänä ovat yleensä ylivilkkaat tai vetäytyvät lapset ja nuoret. (Lasten ja nuorten..., 2008; Tamminen 2012.)

Pienryhmätoimintaan valitaan kodin, koulun ja sosiaalitoimen yhteistyössä sopivat lapset ja nuoret. Toimintaa järjestävät kunnan tai kolmannen sektorin nuorisotyöntekijät. Pienryhmässä on yleensä 4-6 lasta tai nuorta, jotka ovat iältään 10–15-vuotiaita. Ryhmän pieni koko mahdollistaa tiiviin vuorovaikutuksen ja pienessä ryhmässä ohjaajat kykenevät huomioimaan jokaisen osallistujan erityistarpeet. (Heikkinen 2007, 69; Lasten ja nuorten..., 2008.)

Toimintaan kuuluu, että pienryhmälle asetetaan yhteinen tavoite ja jokaiselle osallistujalle määritellään oma tavoite. Tavoitteet tehdään sen mukaan miksi kyseinen pienryhmä on koottu yhteen. Usein tavoitteet liittyvät sosiaalisten taitojen parantamiseen. Yleensä tavoitteet sovitaan toiminnan alettua ja ryhmäläisten tutustuttua toisiinsa. (Heikkinen 2007, 69; Lasten ja nuorten..., 2008.)

Pienryhmän toiminta voi olla mitä tahansa, mutta toiminnan päämääränä on oltava pienryhmän tavoitteiden saavuttaminen. Pienryhmässä käytetään usein tunneilmaisullisia menetelmiä tai toiminnallisia menetelmiä, kuten seikkailukasvatusta, psykodraamaa, ekspressiivistä taideilmaisua, psyko-educatiivisia menetelmiä sekä lasten ja nuorten leirejä. Tukileiritoiminnassa nuorisohjaajat järjestävät nuorille viikonloppuleirejä, jossa on erilaisia yhdessä tehtäviä aktiviteetteja. Menetelmät valitaan huomioiden ryh-

mäläisten tavoitteet, ryhmäläisten ikä ja ryhmäläisten omat toiveet. Pienryhmän toiminta kestää usein vähintään vuoden. (Heikkinen 2007, 69; Lasten ja nuorten..., 2008; Vehkalahti 2011.)

Tukileiritoiminnan toisena työmuotona on intensiivinen yksilötyö. Usein intensiiviseksi mielletään työ, jossa asiakkaan kanssa järjestetään monia tapaamisia lyhyen ajan sisällä. Esimerkiksi Alpo Heikkinen (2007) on listannut intensiiviselle työlle ominaisia piirteitä ollessaan mukana kehittämässä intensiivityötä. Vaikka tukileiritoiminnassa ei itsessään käytetä intensiivityön mallia, löytyy leirien asetelmasta Heikkisen listaamia piirteitä. Intensiiviseen työhön kuuluu muun muassa nuoren mahdollisuus ottaa ohjaajaan yhteyttä päivittäin, yksilötyön mahdollisuus peräkkäisinä päivinä ja kohtaamisten järjestyminen informaaleissa ympäristöissä. Intensiivisen työn yhtenä tunnusmerkkinä on myös tuen monimenetelmällisyys. Heikkisen mukaan (2007, 120–121) työ voi olla samanlaisesti esimerkiksi kommunikatiivista ja terapeuttista sekä sisältää toiminnallista tukea ja vuorovaikutusta. (Paajanen 2012, 7.)

Leirit ovat yksi esimerkki informaalista ympäristöstä (Heikkinen 2007, 120–121, Paajanen 2012, 7 mukaan). Yksilötyötä tehdään tukileirien aikana pienryhmätoiminnan ohessa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tukileirillä ei ole varsinaisia sovittuja yksilötapaamisia nuorten kanssa. Tukileirien aikana ohjaajat ovat saatavilla nuoria varten joustavasti vuorokauden ympäri ja yksilötyötä tehdään tilanteen niin vaatiessa. (Haapakoski & Virtanen 2012, Tamminen 2012).

Tukileirit suunnitellaan aina yksi kerrallaan, joten leireillä käytetyt työmenetelmät vaihtelevat jokaisella leirillä. Tukileiritoiminnassa niin pienryhmätoiminnassa kuin yksilötyössäkin käytetyt työmenetelmät perustuvat toiminnallisuuteen. Yksilötyötä tehdään leireillä esimerkiksi saunan lauteilla tai ohjaajan ja nuoren yhteisellä kävelylenkillä metsässä. Leirillä tarjotaan nuorille kokemuksia, joita he eivät välttämättä saa kokea kotona. Uudet, normaaliin arkeen valmistavat kokemukset voivat parhaimmillaan olla nuorille terapeuttisia. (Haapakoski & Virtanen 2012, Tamminen 2012).

4 TUKILEIRITOIMINNAN TAVOITTEET

4.1 Toiminnan tavoitteellisuus

Suunniteltaessa toimintaa on kyettävä määrittelemään toiminnan tavoitteet eli, mitä toiminnalla on tarkoitus saada aikaan. Tavoitteet jaetaan kahteen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän tavoitteiden odotetaan täyttyvän kerta toisensa jälkeen seurantajaksoittain. Tukileiritoiminnassa tavoitteina ovat nuorten perheiden jaksamisen tukeminen, nuorten perusturvallisuuden tukeminen ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisen tukeminen. Tukileiritoiminnassa tavoitteiden täyttymistä arvioidaan toimintavuoden loppuessa elokuussa. Tarkoituksena on, että jokainen nuori selviäisi ilman tukileiritoiminnan tarjoamaa tukea. Elokuussa mietitään onnistuuko tukileiritoiminnan päättäminen jokaisen nuoren kohdalla. Toisen ryhmän tavoitteita ovat erityistavoitteet, jotka nousevat asiakkaan, ryhmän tai organisaation hetkellisestä tilanteesta. Konfliktitilanteen ratkaiseminen tukileiriviikonlopun aikana on esimerkki hetkellisessä tilanteessa syntyvästä erityistavoitteesta. Tavoitteiden täytyminen muuttaa toiminnan luonnetta ajankohtaisen haasteen selvittyä. (Kamensky 2000, 258–259; Kjelin & Kuusisto 2003, 89; Stenvall & Virtanen 2010, 101; Haapakoski 2012.)

Tavoitteet asettamisessa tulisi ottaa huomioon monta tekijää. Tavoitteet tulisi asettaa siten, että niiden saavuttaminen vaatii vaivannäköä. Realistisuutta ei tule unohtaa, jotta tavoitteet ovat saavutettavissa. Realistisuuteen liittyy tavoitteiden kokeminen merkitykselliseksi. Tavoitteiden toteutumisesta tulisi seurata palkitseminen. Jotta palkitseminen on mahdollista, pitää tavoitteiden olla selvillä heille, joita tavoitteet koskevat. Toiminnan ollessa käynnissä on olennaista, että jokainen toiminnassa mukana oleva henkilö tiedostaa tavoitteet, mikä on edellytys tavoitteiden saavuttamiselle. (Kamensky 2000, 196; Stenvall & Virtanen 2010, 100.) Sekä tukileiritoiminnan työntekijöiden että asiakkaiden, nuorten ja nuorten perheiden, tulisi tietää tavoitteet toiminnan tuloksellisuuden takaamiseksi.

4.2 Nuorten perheiden jaksaminen

Paras voimavara nuoren hyvinvoinnin tueksi nykyhetkessä ja tulevaisuudessa ovat vahvat ja jaksavat vanhemmat. Vanhempien tulisi arvostaa itseään nuoren käyttäytymisestä huolimatta ja olla vastuuntuntoisia, lujia ja aktiivisia myös kriisien hetkellä. Nuoren kanssa elämä ei kuitenkaan ole aina helppoa. Koko perhe voi olla kovilla nuoren tunnekuohujen vuoksi ja erityisesti vanhempien jaksaminen on koetuksella. Vanhemman omat vastoinkäymiset tai sairaus voivat heikentää voimavaroja ja uskoa omiin kykyihin kasvattajana. Jos vanhempi ei kykene tukemaan nuorta ja asettamaan hänelle rajoja, on nuoren kasvu tasapainoiseksi aikuiseksi vaarassa pysähtyä. (Cacciatore 2005, 29, 31; Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 95.)

Auktoritatiivista vanhemmuutta, lämmön ja kontrollin yhdistelmää, pidetään parhaimpana kasvatustyylinä. Kyseisessä kasvatustyyliässä vanhemmat ilmaisevat välittävänsä nuoresta, mutta samalla myös asettavat nuorelle rajoja. Auktoritatiivinen vanhemmuus vaikuttaa myönteisesti muun muassa nuoren sosiaalisten taitojen kehitykseen sekä oman elämän suunnitteluun. Vanhemman tulee olla vuorovaikutuksessa herkkä nuoren toiminnalle. Kykenemällä asettumaan nuoren asemaan, vanhemman on helpompi tulkita nuoren signaaleja oikein. Molemminpuolinen vuorovaikutus ja hyväksyntä yhdistyvät monella tavalla nuoren positiiviseen kehitykseen. Onnistunut suhde nuoren ja vanhemman välillä auttaa nuoren persoonallisuutta ja itsetuntoa muotoutumaan suotuisalla tavalla. (Ahonen ym. 2006, 146; Aaltonen ym. 2007, 194–195.)

Hyvät perhesuhteet, arkipäivän turvallisuus ja sujuminen ovat tärkeimmät tekijät, jotka suojaavat perhettä sisäisesti. Avoin kommunikaatio, ongelmista puhuminen ja ratkaisujen etsiminen, perheen jäsenten välillä edistää hyviä perhesuhteita. Hyvät perhesuhteet mahdollistavat keskinäisen tuen perheen sisällä. Nuorelle on tärkeää myös kodin ulkopuolinen elämä. Ystävyys-suhteet, toimiva sosiaalinen verkosto, koulu ja harrastukset suojaavat nuorta, jos vanhemmalla tai vanhemmilla on vaikeuksia. (Järvinen ym. 2007, 150.)

Vanhempien elämäntilanne on usein kiireinen, kun perheen lapset ovat nuorisoi-ikäisiä. Työelämä asettaa vanhemmille paljon vaatimuksia ja paineita, joita vanhemmat yrittävät yhteen sovittaa perhe-elämän kanssa. Nykyään myös vapaa-aika ja sen viettäminen laa-

dukkaasti aiheuttavat vanhemmille paineita. Eri perheenjäsenten ja elämäntilanteiden kanssa tasapainottelu voi uuvuttaa vanhemman, etenkin jos vanhempi asettaa omat tarpeensa viimeiselle sijalle. (Rönkä & Sallinen 2008, 64.)

Perheen jäsenten väliset suhteet muodostavat perheen. Muutos perheenjäsenten välillä tai yhdessä perheenjäsenessä vaikuttaa muihin perheenjäseniin, joten muutokset perheessä vaikuttavat koko perhetilanteeseen. Esimerkiksi nuoren vanhempien parisuhteen ongelmat vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin. Vanhempien parisuhteen päätyttyä, kokevat vanhemmat, huolimatta siitä ovatko lähi- vai etävanhempia, haastavimpana vastuun kantamisen lapsista yksin. Eronnut vanhempi huolehtii kaikesta yksin, eikä ole puolisoa, johon voisi tukeutua. (Järvinen ym. 2007, 25, 88; Hokkanen & Kuronen 2008, 35.)

4.3 Nuorten perusturvallisuus

Hyvä perusturvallisuus on ihmiselle eheän minän perusta. Perusturvallisuus mahdollistuu vain lapsen vanhempien tai muiden lasta hoitavien läheisten aikuisten tarjoaman hoivan kautta, kun lapsi tarvitsee psyykkisten ja fyysisten perustarpeiden turvaamista. Tunne perusturvallisuudesta syntyy, kun lapsi voi luottaa vanhemman tai muun läheiseen aikuisen tyydyttävän hänen tarpeensa. Perusturvallisuuden syntymisen ja säilymisen kannalta on tärkeää, että lapsen ja vanhemman välinen kiintymys, kontakti ja hellyys ovat jatkuvia. Hoiva suojaa lasta omien impulssien seurauksilta ja ulkomaailman uhkilta. Hyvä perusturvallisuus luo uskon vaikuttaa omiin mahdollisuuksiin ja sisältää käsityksen ihmisten hyväntahtoisuudesta. (Vilkko-Riihelä 1999, 194, 196; Bowlby, 1978, Lahikaisen & Niemelän 2000, 63 mukaan.)

Lapsi tarvitsee turvallisen perustan, jotta hän voi tutkia itsenäisesti ulkomaailmaa ja vähitellen laajentaa suhdettaan ulkomaailmaan. Kun lapsella on olemassa turvallinen perusta, pelko ei lisää lapsen avuttomuutta ja haavoittuvuutta, vaan sen sijaan tekee elämän enemmänkin haasteelliseksi. Vastaavasti perusturvallisuuden puute tekee lapsesta ahdistuneen, epävarman itsensä ja muiden ihmisten suhteen, sekä pitää lapsen alituisessa valppaudessa tarkistamaan turvallisuuttaan. Nuoren tulisi kokea arki turvalliseksi, vaikka perhettä kohtaisi odottamaton kriisi, esimerkiksi vanhemman sairaus. Turvalli-

nen koti ja vanhempien käyttäytymisen ennakointi ovat asioita, joihin nuoren tulisi voida luottaa. Aikuisuudessa perusturvallisuuden puute näkyy heikompana kykynä huolehtia itsestä ja muista ihmisistä. (Bowlby, 1978, Lahikaisen & Niemelän 2000, 63–64 mukaan; Järvinen ym. 2007, 87.)

Perusturvallisuuden muodostuminen tai muodostumatta jääminen vaikuttaa lapsen myöhempään psyykkiseen kehitykseen. Jotta psyykinen kehitys olisi tasapainoista, tarvitsee nuori vanhempien asettamat turvalliset rajat kotona. Vastuu nuoresta tulisi olla aina aikuisella. Vanhemman ei tule antaa nuorelle vastuuta, jota nuori ei kehitystasoonsa nähden kykene kantamaan. Kotona vanhemman tulisi keskustella nuoren nuorta koskevista asioista ja sopia säännöistä yhdessä. Mikäli nuori ei opi noudattamaan rajoja ja sääntöjä, voi yhteiskunnan vaatimuksiin ja pitkäjänteiseen toimintaan sopeutuminen olla hänelle tulevaisuudessa vaikeaa. (Vilkko-Riihelä 1999, 196.)

4.4 Nuorten sosiaaliset taidot

Sosiaaliset taidot sekoitetaan usein käsitteeseen sosiaalisuus. Keltikangas-Järvisen (2010, 17) mukaan sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre, kun taas sosiaaliset taidot ovat opittuja. Sosiaalinen ihminen kokee halua ja tarvetta olla muiden ihmisten kanssa, mutta hänellä ei kuitenkaan välttämättä ole onnistuneeseen vuorovaikutukseen johtavia sosiaalisia taitoja. Sosiaaliset taidot tarkoittavat siis kykyä olla muiden ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa, kun taas sosiaalisuus viittaa haluun olla muiden ihmisten seurassa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17–18.)

Sosiaaliset taidot ovat yhtä kuin käyttäytyminen, joka saa todellisessa tilanteessa aikaan positiivisia seurauksia, kuten kaveriryhmään mukaan pääsemisen. Hyvät sosiaaliset taidot perustuvat omien tunteiden hallintaan, terveeseen itseluottamukseen, harkintaan, kykyyn kontrolloida ja arvioida omaa käytöstään. Usein tärkeimpänä sosiaalisena taitona pidetään kykyä ratkaista sosiaalisia ongelmatilanteita, johon kuuluu kyky soveltaa erilaisia toimintamalleja kyseisissä tilanteissa. Lisäksi ryhmässä toimiminen sekä viestintä muiden ihmisten kanssa ovat keskeisiä sosiaalisia taitoja. Sosiaalisina taitoina pidetään myös sympatiana, kykyä ymmärtää toista ihmistä sekä hänen näkökantoja ja tunteitaan, sekä empatiana, kykyä asettua toisen ihmisen asemaan. Sosiaalisten taitojen puu-

te haittaa vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa ja voi johtaa konflikteihin ihmissuhteissa. (Goleman 2005, 112–113; Kauppila 2005, 126; Salmivalli 2005, 86; Järvinen ym. 2007, 104; Horowitz 1982, Jorosen & Kosken 2010, 35 mukaan; Keltikangas-Järvinen 2010, 22–24.)

Riittämätön vanhemmuus voi johtaa puutteisiin nuoren sosiaalisten taitojen kehityksessä. Sosiaaliset taidot eivät ole ihmiselle synnynnäinen ominaisuus, vaan jokaisella on yhtäläinen mahdollisuus hankkia sosiaalisia taitoja. Keinot ryhmässä ja vuorovaikutuksessa tovereiden kanssa selviytymiseen opitaan onnistuneiden ja epäonnistuneiden tilanteiden kautta, mutta keinot voivat olla eettisesti kyseenalaisia. Esimerkiksi aggressiivisella käytöksellä on usein tehokas vaikutus tilanteiden ratkaisemisessa. Vanhempien tehtävä on kasvatuksen kautta opettaa lapselle ja nuorelle eettisesti hyväksyttäviä sosiaalisia taitoja, jotta hänen vuorovaikutuksensa muiden kanssa olisi rakentavampaa ja hänen yhteiskunnassa selviytymisensä olisi helpompaa. Lapsen ja nuoren sosiaalisten taitojen oppimiseen ei vaikuta vain se, mitä vanhemmat hänelle opettavat sanojen ja tekojen kautta. Lapset ja nuoret oppivat myös vanhempien omasta tavasta hallita tunteitaan ja toimia sosiaalisissa tilanteissa. (Goleman 2005, 112–113, 189–190; Horowitz 1982, Jorosen & Kosken 2010, 35 mukaan; Keltikangas-Järvinen 2010, 23–24.)

Vanhemmillä on suuri merkitys lapsen sosiaalisten taitojen kehitykselle, mutta nuoruusiässä kavereiden ja median merkitys kasvaa. Mikäli vanhemmat ovat paljon poissa nuoren arjesta, kavereiden ja median merkitys voi olla jopa vanhempien merkitystä suurempi nuoren sosiaalisten taitojen kehitykselle. Nuoren ympäristö voi vaikuttaa myös negatiivisesti nuoren sosiaalisten taitojen kehittymiseen vanhempien kasvatuksesta huolimatta. Nuoret, joilla ei ole ystäviä, eivät saa harjoitella sosiaalisia taitoja ja heikkojen sosiaalisten taitojen vuoksi ystävyysuhteiden solmiminen hankaloituu. Sosiaalisten taitojen ollessa puutteellisia, voidaan niitä kehittää erilaisin interventioin. (Goleman 2005, 113; Salmivalli 2005, 79; Horowitz 1982, Jorosen & Kosken 2010, 35 mukaan; Keltikangas-Järvinen 2010, 190.) Tukileiritoiminnan tavoitteista on tehty taulukko. Taulukosta 1 näkyy miten tukileiritoiminnan tavoitteet täyttyvät.

TAULUKKO 1. Miten tukileiritoiminnan tavoitteet täyttyvät?

	Nuorten perheiden jaksaminen	Nuorten perusturvallisuus	Nuorten sosiaaliset taidot
Mistä muodostuu?	<ul style="list-style-type: none"> -vahva ja jaksava vanhempi nuoren tukena -hyvät perhesuhteet -avoin kommunikaatio perheen sisällä -nuoren vanhempi muistaa myös omat tarpeensa 	<ul style="list-style-type: none"> -syntyy lapsuudessa, kun lapsi voi luottaa vanhemman turvaavan hänen tarpeensa -kiintymyksen, hellyyden ja kontaktin tulisi säilyä nuoren ja vanhemman välillä -turvalliset rajat kotona -vastuu nuoresta vanhemmalla 	<ul style="list-style-type: none"> -ei ole synnynnäinen ominaisuus -opitaan kasvatuksen kautta -nuoruusiässä kavereiden ja median merkitys sosiaalisten taitojen oppimisessa korostuu

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda julki uutta tietoa tukileiritoiminnasta ja toiminnan kehittämiseen hyödynnettävän aineiston tuottaminen. Tavoitteena on tarkastella, ovatko tukileiritoiminnan tavoitteet perustellusti aseteltu ja samalla tuoda esille, että tukileiritoiminta tai sen kaltainen työmuoto on tarpeellinen osana lastensuojelun avo- huoltoa. Opinnäytetyön tutkimustehtäväksi muotoutui selvittää, kohtaavatko tukileiri- toiminnan aloittaneiden nuorten tarpeet, toimintaan osallistuneiden nuorten kokemukset toiminnan tavoitteiden täyttymisestä ja toiminnasta vastaavien työntekijöiden näkemyk- set toiminnan tavoitteista. Toiminnan kehittämisen tueksi keräsimme tutkittavilta palau- tetta tukileiritoiminnasta.

Haastateltaviksi valittiin tukileiritoiminnassa juuri aloittaneita nuoria, toimintaan osal- listuneita nuoria ja toiminnasta vastaavia työntekijöitä. Nuoret valittiin, koska halusim- me heidän äänensä kuuluviin tukileiritoiminnan kehittämisessä. Nuorten äänen kuulu- viin tuominen on tärkeää, koska nuoret ovat tukileiritoiminnan asiakkaita ja toiminnan tulisi vastata mahdollisimman hyvin heidän tarpeisiinsa. Toiminnasta vastaavia työnte- kijöitä haastateltiin vertailukohdan saamiseksi nuorten näkemyksille tavoitteiden täyt- tymisestä. Tukileiritoiminnasta vastaavilla työntekijöillä on erilainen näkemys asioista, koska he tuottavat toimintaa eivätkä osallistu siihen asiakkaina. Tutkimustehtävän poh- jalta muodostettiin seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Mitä tarpeita on tukileiritoiminnan aloittaneilla nuorilla tukileiritoiminnalle?
2. Miten tukileiritoimintaan osallistuneet nuoret kokevat tukileiritoiminnan tavoit- teiden täytyneen?
3. Millainen näkemys on tukileiritoiminnasta vastaavilla työntekijöillä tukileiritoi- minnan tavoitteista?

Tukileiritoiminnasta ei ollut kirjallista tietoa, joten tavoitteena opinnäytetyössä oli myös selvittää, mitä tukileiritoiminta on. Tiedon keräämiseksi tukileiritoiminnasta haastatel- tiin toiminnasta vastaavia Tampereen kaupungin Nuorisopalveluiden erityisnuoriso-

työntekijöitä (ks. Liite 1). Ilman tietoa tukileiritoiminnasta, ei olisi tiedetty toiminnan tavoitteita. Tukileiritoiminnan kehittämisen ja vakiintumisen kannalta on tärkeää, että kirjallinen tuotos on olemassa työn tukena.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, esimerkiksi ihmisten kokemusten esiin tuominen. Ei pyritä osoittamaan jo olemassa olevaa tutkimusaineistoa todeksi, vaan tarkoituksena on löytää uutta tietoa, jota ei voi välittömästi havaita. Tämän vuoksi suuren otoksen sijaan on tärkeämpää, että tutkittavat ovat tulkittavan ilmiön asiantuntijoita tai heillä on muuten kokemusta asiasta. (Vilkkä 2005, 98; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161; Sarajärvi & Tuomi 2009, 85.)

Aineisto kerättiin toteuttamalla teemahaastatteluja tukileiritoiminnan aloittaneille nuorille, tukileiritoimintaan osallistuneille nuorille ja tukileiritoiminnasta vastaaville työntekijöille. Jatkossa heistä käytetään nimityksiä aloittaneet nuoret, osallistuneet nuoret ja vastaavat työntekijät. Aineisto kerättiin haastattelemalla, koska haastattelu on sopiva aineistonkeruumenetelmä kartoitettaessa aihealuetta, josta ei ole ennalta paljon tietoa. Haastattelu sopii hyvin tutkimukseen, jossa ennalta tiedetään, että vastaukset voivat olla hyvin erilaisia. Aineiston hankinta toteutettiin teemahaastatteluna, koska haastattelun kulkua on haastavaa ennakoita. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.)

Teemahaastattelussa on tärkeintä, että haastateltavat vastaavat ennalta määriteltyihin aihealueisiin. Ei ole väliä missä järjestyksessä haastateltavat vastaavat aihealueisiin, vaan olennaista on, että he voivat kertoa omat kokemuksensa ja ajatuksensa käsiteltävistä aiheista. Haastattelijalla on tiedossa, että haastateltavilla on kokemusta tutkittavasta aiheesta. Selvitettyään tutkittavan ilmiön osia, rakenteita ja prosessia, haastatteliija on määritellyt haastattelun aihealueet. Vaikka kysymysten esitysjärjestys on teemahaastattelussa vapaa, haastattelijan tehtävänä on pitää keskustelu haastattelun teemoissa. (Vilkkä 2005, 101–103; Hirsjärvi & Hurme 2008, 47; Hirsjärvi ym. 2009, 208.)

5.3 Aineiston kerääminen ja analyysitapa

Teemahaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, koska haastattelussa kysytään hyvin henkilökohtaisia asioita. Haastateltavan on helpompi vastata aihealueisiin, kun muita haastateltavia ei ole läsnä ja haastattelusta tulee luontevampi ja vapautunut (Hirsjärvi ym. 2009, 210). Teemahaastattelurungot muodostettiin tutkimuskysymysten, tukileiritoiminnan tavoitteiden ja kehittämisenäkökulman pohjalta. Teemahaastattelurunkoja muokattiin siten, että saimme mahdollisimman hyvin eri osapuolten näkökulmat esiin. Aloittaneilta nuorilta selvitettiin tarpeita tukileiritoiminnalle, osallistuneilta nuorilta kokemuksia toiminnan tavoitteiden täytymisestä ja vastaavilta työntekijöiltä näkemystä toiminnan tavoitteista (ks. Liite 2; Liite 3; Liite 4).

Haastateltavina oli yhteensä seitsemän henkilöä, joista kaksi oli tukileiritoiminnasta vastaavia työntekijöitä ja viisi oli nuoria. Toinen työntekijä oli ollut tukileiritoiminnassa toiminnan suunnittelun aloittamisesta lähtien mukana, ja toinen työntekijä oli ollut toiminnassa mukana 18 kuukautta. Haastateltavat nuoret olivat iältään 13–16-vuotiaita. Kaksi nuorista oli juuri aloittanut tukileiritoiminnan, ja he olivat osallistuneet yhteen leiriviikonloppuun. Kolme nuorista oli osallistunut tukileiritoimintaan kahden vuoden ajan, eli tukileiritoiminnan alusta alkaen.

Haastattelut toteutettiin Tampereella Monitoimitalo 13:ssa, Tampereen kaupungin kulttuuri- ja nuorisopalveluiden toimistossa, Tampereen ammattikorkeakoulun Pyynikintien toimipisteessä ja Hesburger -ravintolan yksityistilassa. Haastattelut kestivät 20–60 minuuttia. Nuorille annettiin mahdollisuus vastata haastattelussa suullisten vastausten lisäksi osin tai kokonaan kirjallisesti, jotta aineistoa ei jäisi saamatta, mikäli nuoren on vaikea ilmaista itseään verbaalisesti. Kaikki haastateltavat vastasivat kysymyksiin suullisesti. Haastattelut nauhoitettiin nauhurilla, jotta kaikki haastatteluissa saatu tieto pysyy tallessa opinnäytetyöprosessin ajan.

Haastatteluilla kerätty aineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin Tuomen ja Sarajärven (2009) ohjetta mukaillen. Aineiston analyysi aloitettiin litteroimalla jokainen haastattelu, jonka jälkeen aineistosta rajattiin tutkimustehtävän kannalta oleelliset asiat tarkasti. Oleelliset asiat kerättiin yhteen ja muu aineisto jätettiin tarkastelematta. Sisällönanalyysi oli teorialähtöinen, koska aineiston luokittelu perustui aiemmin määritel-

tyyn teoreettiseen viitekehykseen. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91–92, 113.) Haastatteluaineisto jaettiin aloittaneiden nuorten tarpeiden, osallistuneiden nuorten kokemusten ja vastaavien työntekijöiden näkemysten mukaan kolmeen eri ryhmään. Jako tehtiin, koska kullekin osapuolelle oli aiemmin valmistetut haastattelurungot, jotka pohjautuivat eri tutkimuskysymyksiin.

Tuomen ja Sarajärven sisällönanalyysiohjeen mukaisesti seuraavaksi siirryttiin aineiston teemoitteluun. Teemoittelu tapahtuu pilkkomalla kerätty aineisto ja ryhmittelemällä se erilaisten aihepiirien mukaan. Tällä tavoin on mahdollista vertailla aineistossa esiintyviä teemoja. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 92–93.) Haastattelurunkoja tehdessä haastattelun alueet oli jaettu teemoihin teorialähtöisesti, tukileiritoiminnan tavoitteiden mukaisesti. Teemoina olivat nuorten perheiden jaksamisen tukeminen, nuorten perusturvallisuuden tukeminen ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisen tukeminen. Lisäksi yhtenä teemana oli palaute tukileiritoiminnasta.

Lopuksi kirjoitettiin yhteenveto keskeisistä tuloksista. Yhteenvedossa kuvataan aloittaneiden nuorten tarpeet, osallistuneiden nuorten kokemukset ja vastaavien työntekijöiden näkemykset nuorten perheiden jaksamisen, nuorten perusturvallisuuden ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisen tukemisesta. Viimeisen teeman, palautteen tukileiritoiminnasta, tulokset kuvataan samassa alaluvussa eri osapuolten näkökulmista.

6 NUORTEN JA TYÖNTEKIJÖIDEN NÄKÖKULMAT TUKILEIRITOIMINNAN TAVOITTEISIIN

6.1 Aloittaneiden nuorten tarpeet

Molemmat aloittaneet nuoret asuivat yhden vanhemman perheissä ja heillä oli perheeseen tarve perheiden jaksamisen tukemiselle. Vanhemman jaksamattomuus ilmeni toistuvana riitelynä nuoren kanssa sekä vanhemman passiivisuutena nuoren ja hänen sisarustensa tarpeisiin. Yhdessä vastauksessa ilmeni, että lähivanhemman jaksamattomuuden vuoksi nuori joutui ottamaan enemmän vastuuta perheen asioista kuin omasta mielestään oli valmis, mikä kuormitti nuoren arkea. Huolimatta vanhemman jaksamattomuudesta, tulisi nuorella olla aikuinen, joka on aktiivinen ja vastuuntuntoinen kriisien hetkellä (Cacciatore 2005, 31). Nuorten kokemuksen mukaan etävanhemman riittämätön tuki tai etävanhemman puuttuminen kokonaan perheen elämästä teki perheen jaksamisesta entistä haastavampaa. Nuoren perheen arkea voi kuormittaa, jos kaikki vastuu perheestä on yhdellä vanhemmalla (Hokkanen & Kuronen 2008, 35). Perheen jaksamattomuudesta kertoi myös se, että molempien nuorten perheet olivat jo ennen tukileiritointia olleet lastensuojelun avohuollon asiakkaita. Nuorilla oli taustalla useita avohuollon tukitoimia, muun muassa tukiperhetoimintaa.

Seuraavat kursivoidut osat ovat suoria lainauksia haastatteluista. Henkilöiden nimet ja roolit on tarpeen mukaan korvattu yleisemmillä nimityksillä haastateltujen anonymiteetin suojaamiseksi. Korvatut nimet ja roolit on jätetty lainauksista kursivoimatta. Näin tehdään myös opinnäytetyön muissa aineistositaateissa.

-- toinen vanhempi *puuttuu ja -- on ongelmia kotona.* (Aloittanut nuori 2)

Kun se rytmi, ei oo mitään rytmiä. Sisarus on niin kun väsyny. Se huutaa, se itkee, se haluaa, se vinkuu ja lähivanhempi ei jaksa. Lähivanhempi istuu koneella silmät huurussa, että se nukahtaa ihan just. Se ei jaksa kiinnittää sisarukseen mitään huomioo, niin mä joudun tekeen niitä kaikkia asioita. (Aloittanut nuori 1)

Molemmilla aloittaneilla nuorilla havaittiin tarvetta perusturvallisuuden tukemiselle. Lastensuojelun avohuollon asiakkaille on tyypillistä, että elämässä on tapahtunut muutoksia ennen asiakkuuden alkamista (Heino 2007, 26). Nuorten haastatteluissa nousi esiin vanhempien avioero, jonka seurauksena oli ollut muutama asuinpaikan muutos ja lastensuojelullisia toimenpiteitä ennen tukileiritoiminnan alkamista. Muutoksiin sopeutumisessa voi tarvita tukea, jota esimerkiksi tukileiritoiminta tarjoaa (Aaltonen ym. 2007 254; ks. alaluku 3.3).

Perusturvallisuuden tukemisen tarpeesta kertoo, että aloittaneiden nuorten kokemuksen mukaan heillä ei ollut paljon sääntöjä tai vaatimuksia kotona. Jos vanhemmat eivät aseta nuorelle rajoja, on nuoren tasapainoinen psyykinen kehitys vaarassa (Vilkko-Riihelä 1999, 196). Nuorilla olevien sääntöjen ja vaatimusten noudattaminen, kuten koulu- ja kotitehtävien tekeminen sekä koulutuntien alkamis- ja kotiintuloajoista kiinni pitäminen, tuotti nuorille hankaluuksia. On tärkeää, että nuori oppii noudattamaan hänelle asetettuja sääntöjä, koska niiden noudattaminen on edellytys yhteiskunnassa toimimiselle (Vilkko-Riihelä 1999, 196).

-- en oo koskaan ajoissa, mä en oo koskaan tunnilla ajoissa, mä en oo koskaan tehnyt läksyjä. (Aloittanut nuori 1)

No pitää niinku tehdä kotitöitä ja tälleen. Ei oo kauheesti muita. (Aloittanut nuori 2)

Puutteet perusturvallisuudessa voivat ilmetä epävarmuutena itsensä ja muiden ihmisten suhteen ja kontaktin sekä kiintymyksen puutteena nuoren ja vanhemman väliltä (Vilkko-Riihelä 1999 196; Bowlby, 1978, Lahikaisen & Niemelän 2000, 63 mukaan). Aloittaneiden nuorten haastatteluissa ilmeni kokemuksia nuoren ja lähivanhemman välisistä selvittämättömistä riidoista, lähivanhemman tuen puutteesta ja heikosta tukiverkostosta. Riidat koettiin arkea haittaaviksi ja jäivät selvittämättä, koska lähivanhempi ei kokemuksen mukaan halunnut purkaa tilannetta. Lähivanhemman tuen puutetta koettiin esimerkiksi koulunkäyntiin liittyen ja nuoren heikko tukiverkosto ilmeni haastatteluissa vain muutamina läheisinä ihmisinä nuoren elämässä. Haastatteluissa nuoret ilmaisivat tulevaisuuden haaveitaan, mutta esiin tuli myös epävarmuutta omista kyvyistä saavuttaa haaveet. Toiveena oli lähivanhemman luota pois muuttaminen, koska se nähtiin ainoana keinona kotitilanteen parantumiseksi.

-- mä haluaisin asua omassa asunnossa. Mä voin oikeesti olla pois lähivanhemman luota. Musta tuntuu, että musta on koko ajan sille kauhee taakka, jonka se lähinnä niin kun haluaa heittää pois.

(Aloittanut nuori 1)

Toisella aloittaneella nuorella ei ollut tarvetta sosiaalisten taitojen kehittymisen tukemiselle, koska hän itse koki sosiaalisen kanssakäymisen helpoksi ja tuli toimeen ryhmässä muiden ihmisten kanssa. Hänen mielestään ryhmässä toimiminen myös ensimmäisen tukileiriviikonlopun aikana oli kivaa, eikä se tuottanut hänelle vaikeuksia. Toisella aloittaneella nuorella puolestaan oli vaikeuksia toimia vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Vaikeudet esiintyivät usein ryhmässä toimiessa. Toisinaan nuori itse ei halunnut osallistua ryhmään ja toisinaan nuori koki, ettei häntä haluttu mukaan ryhmään.

Ryhmään pääseminen on esimerkki hyvien sosiaalisten taitojen aikaan saamasta positiivisesta seurauksesta (Salmivalli 2005, 86; Horowitz 1982, Jorosen & Kosken 2010, 35 mukaan). Sosiaalisten taitojen puute taas voi johtaa ryhmän ulkopuolelle jäämiseen ja konflikteihin ihmissuhteissa, kuten edellä mainitulla nuorella on tapahtunut (Horowitz 1982, Jorosen & Kosken 2010, 35 mukaan). Lisäksi kyseinen nuori ei mielestään toimi väärin konfliktitilanteissa, vaan tilanteet lähtevät liikkeelle toisesta osapuolesta. Tämä havainto nuoren kanssa käydystä haastattelusta tukee sitä, että kyseisellä nuoren sosiaaliset taidot tarvitsevat lisää tukea kehittyäkseen. Jos hän ymmärtäisi toisten ihmisten näkökantoja ja tunteita konfliktitilanteissa, olisi hänen helpompi toimia konfliktitilanteissa (Keltikangas-Järvinen 2010, 22–23). Aloittaneiden nuorten tarpeet tukileiritoinnin tarpeista on koottu taulukkoon 2.

En mä ainakaan haluu muuttuu tästä yhtään mitenkään -- en mä koe tekeväni niissä tilanteissa yhtään mitään väärää. (Aloittanut nuori 1)

TAULUKKO 2. Aloittaneiden nuorten tarpeet

	Perheiden jaksamisen tukeminen	Perusturvallisuuden tukeminen	Sosiaalisten taitojen kehittyminen
Aloittaneiden nuorten tarpeet	<ul style="list-style-type: none"> - Riitelyä - Passiivinen vanhempi - Etävänhempi puuttuu - Jo aiempi tuen tarve mm. tukiperhetoimintaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei paljoa sääntöjä tai vaatimuksia - Vaikeuksia niiden noudattamisessa - Vanhemman tuen puute - Selvittämättömiä riitoja - Heikko tukiverkosto 	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikeuksia ryhmään pääsemisessä ja ryhmässä toimimisessa - Paljon konfliktitilanteita, joissa ei koe tekevänsä itse mitään väärin

6.2 Osallistuneiden nuorten kokemukset

Haastattelujen perusteella kahdella osallistuneella nuorella oli ollut tarve perheiden jaksamisen tukemiselle ja siihen oli kyetty vastaamaan tukileiritoiminnalla. Kahden osallistuneen nuoren etävänhempi ei kuulunut aktiivisesti heidän elämäänsä. Molemmissa perheissä lähivanhempi oli kuormittunut. Kuormittumisen syyksi vastauksista ilmeni perheenjäsenten suuri määrä ja lähivanhemman oma terveydentila. Vanhempi voi helposti väsyä, jos hän asettaa omat tarpeensa viimeiselle sijalle ja vanhemman sairaus voi heikentää hänen voimavarojaan kasvattajana (Järvinen ym. 2007, 95; Rönkä & Sallinen 2008, 64). Toisen osallistuneen nuoren ja hänen lähivanhempansa välillä oli myös paljon riitoja, joista osa johtui lähivanhemman jaksamattomuudesta. Kotitilanteen vuoksi nuori oli paljon poissa kotoa, toisinaan luvottomasti. On tärkeää, että vanhempi kykenee asettamaan nuorelle rajoja, jotta nuoren kehitys tasapainoiseksi aikuiseksi ei häiriinny (Cacciatore 2005, 29). Molempien nuorten perheiden jaksamattomuutta onnistuttiin tukemaan tukileiritoiminnalla tarjoamalla nuorelle turvallinen ympäristö yhdeksi viikonlopuksi kuukaudessa. Vanhemmat saivat taukoa nuoren huolehtimisesta tietäen, että nuori kuitenkin on turvassa. Nuoret saivat tukileiritoiminnasta tukea ja huomiota, jota lähivanhempi ei arjessa kyennyt antamaan.

-- se on ollut aika hyvä tuki niin kun siellä on ollut niitä nuoria ja nuorisohjaajia, jonka kanssa on voinut keskustella ja on itekin päässyt pois kotoo.-- kerran kuussa se viikonloppu, kun on kokonaan poissa.

(Osallistunut nuori 1)

Osallistuneiden nuorten elämässä ei ollut tapahtunut muutoksia lähivuosina ennen tukileiritoiminnan alkamista. Nuoret olivat kokeneet muun muassa vanhempien avioeroja sekä läheisen ihmisen sairastumisen, mutta muutokset olivat tapahtuneet jo paljon aikaisemmin, mikä poikkeaa tyypillisestä lastensuojelun asiakkaasta (Heino 2007, 26). Tästä huolimatta osallistuneilla nuorilla oli ollut tarvetta perusturvallisuuden tukemiselle. Heille ei esimerkiksi lähivanhemman toimesta asetettu paljon rajoja, sääntöjen noudattamisessa ja koulunkäynnissä oli ongelmia, lähivanhemman kanssa oli riitoja ja nuoret eivät olleet ajatelleet tulevaisuuttaan. Osallistuneiden nuorten perusturvallisuuden tunteessa oli tapahtunut muutoksia tukileiritoimintaan osallistumisen aikana, mutta on vaikea todeta, mitkä niistä ovat seurausta tukileiritoimintaan osallistumisesta.

-- läksyt jäi yleensä tekemättä. (Osallistunut nuori 3)

Kahden vuoden toimintaan osallistumisen jälkeen osallistuneet nuoret kokivat, että sääntöjen noudattaminen oli helpottunut. Haastattelussa nousi esiin, että erityisesti pääsy kerran kuukaudessa sovitusti pois kotoa tukileiriviikonlopulle, oli ollut avuksi kotituloaikojen noudattamisessa. Myös riitojen selvittämisen tavoissa oli tapahtunut muutoksia, mutta apu kontaktin löytämiseen nuoren ja vanhemman välille oli tullut muualta kuin tukileiritoiminnasta. Osallistuttuaan toimintaan nuorilla oli haaveita tulevaisuudesta ja he uskoivat pystyvänsä niitä saavuttamaan. Nuorten kasvamisella vanhemmiksi on varmasti oma vaikutuksensa siihen, että nuoret pystyvät tekemään pitkäjänteisempiä tulevaisuuden suunnitelmia, mutta osaltaan tukileiritoiminnan myötä opituilla säännöillä ja rajoilla voi olla vaikutusta nuorten tulevaisuuden suunnitteluun (Vilkko-Riihelä 1999 196).

Osallistuneista nuorista yksi koki vanhemmalta saamansa tuen määrän kasvaneen tukileiritoimintaan osallistumisen aikana. Nuoren kokemuksen mukaan vanhempi on jaksanut tukea häntä paremmin, koska nuori on osallistunut tukileiritoimintaan ja he ovat saaneet säännöllisesti taukoa toistensa seurassa olemisesta. Yhden nuoren haastattelussa ilmeni, että nuori ei edes halunnut tukea lähivanhemmaltaan, vaikka olisi sitä saanut. Tukileiritoimintaan osallistumisen aikana hän koki toiminnan tukiverkostukseen. Tukileiritoiminta oli tullut osaksi myös muiden osallistuneiden nuorten tukiverkoston.

-- kyllä määhän varmaan voin, mut emmähän lähivanhemmalle puhu.
(Osallistunut nuori 2)

Osallistuneiden nuorten haastattelujen perusteella voidaan todeta, että tukileiritoiminnan nuoriso-ohjaajilla oli merkitystä nuorten perusturvallisuuden tukemisessa. Nuoret kokivat vanhemmilta saamansa tuen määrän eri tavoin, mutta kaikille yhteistä oli, että he kokivat saavansa tukea myös tukileiritoiminnan nuoriso-ohjaajilta. Suhde nuoriso-ohjaajiin koettiin luottamukselliseksi ja kahdenkeskeistä keskusteluaikaa koettiin järjestyvän aina tarvittaessa. Perusturvallisuuden tunteen säilymisen kannalta on tärkeää, että nuori saa kokea kiintymystä, kontaktia ja hellyyttä suhteessa luotettavaan aikuiseen (Vilkko-Riihelä 1999 196). On siis tärkeää, että nuorilla on ollut mahdollisuus turvalliseen aikuiskontaktiin siitä huolimatta, että nuoren oma lähivanhempi ei ole välttämättä pystynyt antamaan nuorelle hänen perusturvallisuuden tunteensa säilyttämistä edellyttävää huomiota. Nuoriso-ohjaajien merkittävydestä kertoo myös, että erään nuoren kohdalla tukileiritoiminnan loppuminen sai aikaan kokemuksen, että hänellä ei ole enää lainkaan tukiverkosta elämässään.

-- siä oli se et siä pysty puhuun kaikista asioista niitten kaa että kaikki oli luottamuksellista ja nii... siit oli se apu et pysty purkaan kaikkee niinku ajatuksia siälä -- (Osallistunut nuori 2)

Haastattelujen perusteella osallistuneilla nuorilla ei ollut tarvetta sosiaalisten taitojen kehittymisen tukemiselle ennen tukileiritoiminnan alkamista. Nuoret kokivat, että ryhmässä toimiminen ja muiden kanssa vuorovaikutuksessa oleminen olivat olleet heille aina helppoja taitoja. Kuitenkin havaittiin, että nuorilla oli ollut tarvetta uusien sosiaalisten kontaktien luomiselle, sillä osa heistä vietti paljon aikaa kotona ilman kavereiden seuraa. Kaksi osallistunutta nuorta kokivat tärkeäksi, että tukileiritoimintaan osallistuesaan pääsivät tarvittaessa juttelemaan nuoriso-ohjaajien kanssa. Nämä nuoret kokivat saavansa nuoriso-ohjaajilta yksilöllistä huomiota halutessaan ja pystyivät luottamuksellisissa keskusteluissa purkamaan ajatuksiaan. Nuorten kuvaamat tilanteet ovat esimerkkejä tukileiritoiminnan työmuotona käytetystä intensiivisestä yksilötyöstä (ks. alaluku 3.3). Tukileiritoiminnan toisella työmuodolla, pienryhmätoiminnalla, pyritään parantamaan nuorten sosiaalisia taitoja ja osallistuneiden nuorten vastauksista ilmeni, että heidän sosiaaliset taitonsa olivat kehittyneet (Heikkinen 2007, 69).

Keinot riitatilanteiden hallinnassa olivat parantuneet. Oli opittu konfliktitilanteessa keskustelemaan asiasta rakentavasti sen sijaan, että olisi huudettu kuuntelematta toisen mielipidettä. Tämä kertoo siitä, että on opittu käyttämään erilaisia toimintamalleja sosi-

aalisissa ongelmatilanteissa (Keltikangas-Järvinen 2010, 22). Tukileiritoimintaan osallistumisen myötä ystävyys-suhteiden luominen oli helpottunut. Haastatteluissa tuotiin esille, että oli mukavaa, kun toiminnassa pääsi tutustumaan muihin ihmisiin ja sai teke- mistä itselle. Hakeutumalla vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa ja ryhmiin on ainoa tapa oppia taitoja toimia kyseisissä tilanteissa (Horowitz 1982, Jorosen & Kosken 2010, 35 mukaan). Yhden nuoren kohdalla aikaisemmin tietokoneella vietetty aika oli tukileiritoiminnan myötä vaihtunut harrastukseen, jossa ollaan vuorovaikutuksessa mui- den ihmisten kanssa. Osallistuneiden nuorten kokemukset tukileiritoiminnan tavoittei- den täyttymisestä on koottu taulukkoon 3.

-- yritän pitää sen niinku heti ku huomaa et se menee riitelyks ni että molemmat pitäis sen niinku äänentasonsa sellatteena rauhallisena.

(Osallistunut nuori 1)

Tuli jotain tehtävää, mitä teki. (Osallistunut nuori 3)

TAULUKKO 3. Osallistuneiden nuorten kokemukset

	Perheiden jaksamisen tukeminen	Perusturvallisuuden tukeminen	Sosiaalisten taitojen kehittyminen
Osallistuneiden nuorten kokemukset	<ul style="list-style-type: none"> - Kahdella oli ollut tarve, mikä ilmeni riitelynä ja nuoren vanhemman kuormittumisenä 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarvetta oli , mikä ilmeni sääntöjen noudattamattomuutena, ongelmina koulunkäynnissä ja riitoina lähi- vanhemman kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> -Ei ollut tarvetta
	<ul style="list-style-type: none"> - Tarpeeseen vastattiin - Viikonloppu kuukaudessa poissa kotoa auttoi 	<ul style="list-style-type: none"> - Sääntöjen noudattamisen helpottunut - Uskoivat itseensä ja tulevaan - Vanhemmalta saadun tuen määrä lisääntynyt - Kotoa pois pääseminen auttanut sääntöjen noudattamisessa - Nuoriso-ohjaajilta saatu tuki tärkeää 	<ul style="list-style-type: none"> - Konfliktitilanteiden hallintataidot kehittyneet - Ystävien saaminen helpottunut - Yhdellä nuorella uusi sosiaalisempi harrastus

6.3 Vastaavien työntekijöiden näkemykset

Vastaavien työntekijöiden mukaan suurimmalla osalla perheistä, joissa nuori osallistuu tukileiritoimintaan, on tarve jaksamisen tukemiselle. Heinon (2007, 58) tutkimuksessa on todettu vanhempien jaksamattomuutta esiintyvän useasti lastensuojelun asiakasperheissä. Syyt jaksamattomuuteen ovat erilaiset eri nuorten perheissä. Työntekijöiden näkemyksen mukaan monet nuorista asuvat yhden vanhemman perheissä, joissa lähivanhemmalla saattaa olla henkilökohtaisia haasteita. Joka viidennessä lastensuojelun asiakasperheessä on havaittu esimerkiksi vanhempien mielenterveysongelmia, päihteiden väärinkäyttöä tai muita haasteita (Heino 2007, 58). Lähivanhempi voi olla ylikuormitettu ja välit nuoren etävanhempaan ovat huonot. On yleistä, että yksin oleva vanhempi kokee arjen haastavaksi (Hokkanen & Kuronen 2008, 35). Arjen kuormittavuutta lisää myös, jos vanhempi ei voi luottaa nuoreen, esimerkiksi jos nuori ei noudata kotona sovittuja sääntöjä.

Työntekijät kokevat, että muutoksia nuorten ja nuorten perheiden jaksamisessa tapahtuu. Muutokset näkyvät tukileiritoiminnassa työntekijöiden mukaan siten, että nuori muuttuu tasapainoisemmaksi ja nuori kertoo perheen saavan tukea enemmän esimerkiksi lähisukulaiselta. Lisäksi työntekijät kysyvät nuorelta sekä nuoren vanhemmalta, tarvitsevatko he vielä tukea. Kaikkien nuorten perheiden jaksamista ei kyetä tukemaan vuoden mittaisella tukileiritoiminnalla, vaan nuori voi jatkaa mukana toiminnassa pidempäänkin (ks. alaluku 3.2). Työntekijöiden mukaan nuorten perheiden jaksamista tuetaan tekemällä töitä nuoren kanssa, koska resurssit työskentelyyn koko perheen kanssa eivät riitä. Kuitenkin työntekijät sopivat noudattavansa samoja sääntöjä vanhempien kanssa ja tarvittaessa antavat tukea nuorten kasvatuksessa. Toimivat suhteet perheenjäsenten välillä auttavat perheenjäseniä tukemaan toisiaan (Järvinen ym. 2007, 150). Olisi tärkeää, että tukileiritoiminnassa huomioitaisiin koko perheen dynamiikkaa. Suurimpana apukeinona perheiden jaksamisen tukemiseen työntekijät näkevät leiriviikonloput (ks. alaluku 3.2), joiden aikana nuori ja hänen perheensä saavat taukoa yhteisestä arjestaan.

-- me sovitaan että me ollaan samalla puolella ja samassa veneessä ja samallai, et oommä joutunut soittaaan kotiin että älkää luvakko tollasta sille sun, et älä lupaa tollasta sille sun nuorelle.. että tää on teijän

perheen tueksi tää juttu ja että mejän pitää olla samalla puolella ja pitää yhdessä tästä kiinni. (Vastaava työntekijä 1)

-- meillä ei oo niinku siihen perhetyöhön resursseja että, vaikka varmaan ammattitaitookin olis kyl joo, mut se ei oo se mejän pääkohde. (Vastaava työntekijä 2)

Vastaavien työntekijöiden näkemyksen mukaan puutteista nuoren perusturvallisuudessa voivat olla merkkinä nuoren vaikeudet kotona ja koulussa. Taustalla voi olla rikkinäinen koti, jossa nuoret eivät saa riittävästi huomiota osakseen ja koulunkäynnissä ongelmia voi olla koulutehtävien tekemisessä. Osalla tukileiritoimintaan osallistuvista nuorista he ovat havainneet haasteita elämänhallinnassa. Työntekijöiden kokemuksen mukaan tukileiritoiminnalla voidaan leiriviikonloppujen aikana tukea nuoren itsetunnon kehitystä, omien vahvuuksien löytämistä ja tarjota keskusteluapua toiminnassa käytettyjen työmuotojen avulla (ks. alaluku 3.3). Tukileiritoiminnalla on pyritty tarjoamaan nuorille jatkuvuutta, riittävästi turvallisia aikuisia ja selkeää rutiinia leiriviikonloppuina. Nuorten perusturvallisuutta voidaan tukea, mutta toisen työntekijän näkemyksen mukaan siihen vaikuttaminen pysyvästi ei onnistu tukileiritoiminnan kaltaisen tuen avulla, koska nuoret eivät ole tarpeeksi tiiviissä asiakassuhteessa toiminnan työntekijöihin.

Kyllähän me huomataan siä sellasta, että välttämättä nuori ei saa semmosta huomioo osakseen kotona, et se pakkaa ite kamansa ja sitä ei niinku tueta siitä, et se lähtee ensinnäkään leireille, et se voi olla, et vanhempi ei tiää et: ” No se ehkä tulee, ei se oo vielä kassiaan pakannu.” (Vastaava työntekijä 1)

Toisen vastaavan työntekijän mukaan tukileiritoimintaan osallistuvien nuorten sosiaalisten taitojen kehittämiseksi on tarvetta. Osalla nuorista on hyvät sosiaaliset taidot, kun taas joidenkin nuorten sosiaalisissa taidoissa on puutetta. Työntekijän mukaan sosiaalisten taitojen puute näkyy tukileiritoiminnassa nuorten huonona kielenkäyttönä, esimerkiksi rasistisina ilmauksina. Toinen työntekijöistä toi esille, että nuoret eivät itse välttämättä havaitse sosiaalisten taitojen kehittymistä. Nuorten sosiaalisten taitojen kehittyminen näkyy työntekijöille nuorten keskustelutaitojen parantumisena. Myös Kauppila (2005, 126) lukee keskustelutaidot osaksi sosiaalisia taitoja. Tukileiritoimintaan osallistuvat nuoret oppivat keskustelemaan asioista toistensa kanssa rauhallisesti, vaikka hei-

dän mielipiteensä eroaisivat. Nuoret oppivat kuuntelemaan mitä toiset sanovat, odotta-
maan omaa puheenvuoroaan ja perustelemaan omat mielipiteensä paremmin. Toinen
työntekijästä näkee edellä mainittujen taitojen kehittymisen myötä nuorten empatiataito-
jen kasvavan. Empatiataitojen oppiminen ja kehittyminen on mahdollista koko elämän
ajan (Kauppila 2005, 186).

*No sen muutoksen mä oon huomannut, näähän oppii puhumaan, oppii
keskustelemaan. (Vastaava työntekijä 1)*

Nuorten sosiaalisten taitojen kehittyminen tapahtuu vastaavien työntekijöiden mukaan
toimimalla ryhmässä. Tukileiritoinnassa ryhmätoiminnassa käytetään toiminnallisia
menetelmiä (ks. alaluku 3.3). Tukileiritointaan osallistuneiden nuorten sosiaaliset
taidot ovat kehittyneet käyttämällä välineenä erilaisia leikkejä ja pelejä, joissa nuorille
opetettiin muun muassa toisten ihmisten kohtaamista, muiden huomioonottamista, su-
vaitsevaisuutta, kompromissien tekoa, rakentavan palautteen vastaanottamista ja toisten
ihmisten asemaan asettumista. Nuoriso-ohjaajat pyrkivät puuttumaan leiriviikonlopuilla
havaitsemiinsa tilanteisiin, joissa nuoret eivät osaa käyttäytyä tilanteeseen sopivalla
tavalla ja sen kautta tukea nuorten sosiaalisten taitojen kehittymistä. Työntekijöiden
näkemys tukileiritoinnin tavoitteista on kuvattu taulukkoon 4.

*Ryhmässä toimiminen -- siinä on monta -- merkitystä, muun muassa
erilaisuuden hyväksyminen ja kompromissien tekotaitoja, kuuntelemiseen
taitoja, rakentavan palautteen vastaanottamisen taitoja -- Nuorihan ei
tajua kuinka monta asiaa sillä ryhmätoiminnalla itse asiassa
edesautetaan, mut se, kasvuhan tapahtuu siinä. (Vastaava työntekijä 2)*

TAULUKKO 4. Työntekijöiden näkemykset.

	Perheiden jaksamisen tukeminen	Perusturvallisuuden tukeminen	Sosiaalisten taitojen kehittyminen
Työntekijöiden näkemykset	- Suurimmalla osalla nuorista on tarvetta -Syynä ovat yhden vanhemman perheet, vanhemman henkilökohtaiset haasteet, ylikuormitettu vanhempi, ja nuoren huonot välit etävanhempaan	- Osalla nuorista havaittu haasteita elämähallinnassa - Koti- ja kouluoloissa ongelmia	- Toisen mielestä osalla nuorista on tarvetta - Osalla nuorista on hyvät taidot ja osalla puutteita - Sosiaalisten taitojen puute ilmenee huonona kielenkäyttönä
	-Tarpeeseen pystytään vastaamaan - Pyritään vastaamaan tarpeeseen tarjoamalla perheelle viikonloppu erillään ja tuetaan nuorta	- Voidaan tukea nuoren itsetunnon kehitystä ja vahvuuksien löytämistä -Nuori saa tukileiritoinnasta keskusteluapua, jatkuvuutta, rutiineja ja turvallisia aikuisia	- Opitaan ryhmässä toimimisen kautta - Nuoriso-ohjaajat puuttuvat tilanteisiin, joissa nuorten puutteet sosiaalisissa taidoissa näkyvät
	- Muutoksia tapahtuu	- Ei voida vaikuttaa pysyvästi, koska tuki ei ole tarpeeksi intensiivistä	-Seurauksena on nuorten keskustelutaitojen paraneminen ja empatiataitojen lisääntyminen

7 PALAUTE TUKILEIRITOIMINNASTA

7.1 Nuorten ja työntekijöiden palautteet

Aloittaneet nuoret antoivat palautetta sen perusteella, että olivat osallistuneet yhdelle tukileiriviikonloppulle. Positiivisiksi asioiksi tukileiritoiminnassa nuoret mainitsivat leirin kodinomaisen tunnelman, mahdollisuuden vaikuttaa toiminnassa tehtäviin asioihin, ei liian tiukat säännöt, muiden osallistujien sopiva määrä ja ryhmässä toimimisen. Nuoret eivät ehdottomasti haluaisi, että tukileiritoiminnassa joku osallistujista ärsyttäisi tahallaan tai leirillä järjestettäisiin kilpailuja, joiden jälkeen voittajaa ylistettäisiin ja häviäjää lannistettaisiin. Molemmat nuoret olivat viihtyneet ensimmäisellä leiriviikonloppulla. Jotta he viihtyisivät jatkossakin, olisi tärkeää, että tukileiritoiminnassa olisi hyvää ruokaa, omanikäistä seuraa ja riittävän vapaata toimintaa. Jokainen edellä mainittu palaute tai toive toiminnasta esiintyi vain jommankumman aloittaneen nuoren vastauksessa.

-- sellanen niinku kodinomane. Et siä ei oo mitään niinku massaa, et siä ei oo mitää viiskyttä tyyppiä vaan siä on seittemän yhteensä leiriläistä.

(Aloittanut nuori 2)

Kaikki osallistuneet nuoret olivat tyytyväisiä retkiin, joita leiriviikonloppujen ulkopuolella oli järjestetty. Etenkin nuoret olivat tyytyväisiä retkeen, joka järjestettiin PowerPark -huvipuistoon. Kahdessa vastauksessa mainittiin positiiviseksi asiaksi uusiin ihmisiin tutustuminen, mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön ja mielekäs tekeminen. Yksittäisistä vastauksista tuli esiin positiivisina asioina myös leiriviikonlopuissa tarjottu hyvä ruoka ja ettei ole tarvinnut tehdä mitään, mitä ei ole halunnut. Tärkeiksi asioiksi tukileiritoiminnassa mainittiin toiminnan osallistujien pysyminen samana vuoden ajan, tutut leiripaikat, pääsy pois kotoa ja keskustelut tutun ja turvallisen aikuisen kanssa.

hyviä puolia esim se että sai just puhua kaikist asioista ihan vapaasti -- sai tutustuttua uusiin ihmisiin. Siä tehtiin välillä sellasii retkiä esim tehtiin powerparkkiin -- Siäl oli hyvää ruokaa -- (Osallistunut nuori 2)

Kahden osallistuneen nuoren vastauksessa kävi ilmi negatiivisena asiana, että toiminnassa oli ollut mukana nuori, joka ei sopeutunut muuhun ryhmää, ja vaati erityisen paljon nuorisohjaajien aikaa, jonka seurauksena muut nuoret kokivat jääneensä liian vähälle huomiolle. Lisäksi yksi kolmesta nuoresta ei viihtynyt muutamassa leiripaikassa. Nuoret olisivat toivoneet enemmän leiriviikonloppujen ulkopuolista toimintaa ja yhden nuoren mielestä nukkumaanmenoajat leiriviikonloppuina olivat liian aikaiset, metsässä joutui viettämään liikaa aikaa ja olisi haluttu saattaa loppuun useampia yhdessä suunniteltuja asioita.

-- sellanen yks poika joka tarvii aika paljon huomioon, ni sitte välillä leirit oli semmotteita että, että me vähä jäätiin me muut nuoret varjoon, että ku ei voinu aina keskustella ihan mistä vaan -- (Osallistunut nuori 1)

Kaksi osallistunutta nuorta mainitsivat sekä positiivisena, että negatiivisena asiana ohjaajien vaihtuvuuden. Nuoret olivat sitä mieltä, että ohjaajien vaihtuvuus oli hyvä silloin, jos tukileiritoiminnasta lähti ohjaaja, jonka kanssa ei ollut tullut erityisen hyvin toimeen. Ohjaajien vaihtuvuus oli mukavaa myös siksi, että tutun ohjaajan vaihtuessa uuteen nuoret pääsivät tutustumaan uuteen ihmiseen. Jos toiminnasta lähteneen ohjaajan kanssa oli viettänyt paljon aikaa, nuoret kokivat saavansa mahdollisuuden tutustua muihin toiminnan nuorisohjaajiin paremmin tutun ohjaajan lähtiessä. Ikävää ohjaajien vaihtuvuudessa oli, kun nuori oli saanut hyvän keskusteluyhteyden ja luottamuksellisen suhteen ohjaajaan, joka ei enää jatkanut toiminnassa työskentelyä, ja nuori joutui aloittamaan suhteen luomisen alusta uuden ohjaajan kanssa.

-- ne vaihtu hirveen usein -- huono juttu siin on se ku oppii tunteen sen yhen ohjaajan ni sit se yhtäkkiä lähteeki mut sit siin on se taas hyvä puoli et tulee taas tutustuttua niihin muihin ohjaajiin ja sitte tulee niinku vaihtelua siihen -- (Osallistunut nuori 2)

Vastaavien työntekijöiden mielestä on ollut positiivista, että tukileiritoiminnan tarjoama tuki vastaa nuorten ja nuorten perheiden tuen tarpeeseen. Molemmat näkevät positiivisena toimivan yhteistyön Tampereen kaupungin eri viranomaistahojen, esimerkiksi Asiakasohjaus Luotsin, nuorten sosiaalityöntekijöiden ja Nuorisopalveluiden, välillä. Lisäksi toisen työntekijän vastauksissa tuli esiin myönteisinä asioina positiivisen muutoksen näkeminen nuorissa tukileiritoiminnan myötä, onnistuneesti nuoren tukena ole-

minen ja sopiva henkilömitoitus toiminnalle. Tukileiritoiminnassa työntekijöiden mielestä on tärkeää, että nuoret, jotka tarvitsevat tukea, saavat kehitysvaiheelleen sopivan tukimuodon. On myös tärkeää, että tukileiritoiminnan nuoriso-ohjaajat ovat pitävät tekemäänsä työtä aidosti tärkeänä, ja nuoret sekä heidän perheensä voivat luottaa tuen jatkuvuuteen ja pysyvyyteen.

Tärkeätä on mun mielestä se, että nuori saa sellasen tukimuodon mikä sopii hänen kehitysvaiheelleen. -- mun mielestä on aika hienoo että sosiaalipalvelut ja nuorisopalvelut tekee yhteistyötä. Sillä on merkitystä, se ei oo itsestään selvää. (Vastaava työntekijä 2)

Työntekijöiden mukaan leiriviikonlopuille on järjestetty riittävästi työntekijöitä, mutta resurssit eivät riitä nuorten näkemiseen riittävän usein leiriviikonloppujen ulkopuolella ja työntekijöiden varallaolojärjestelmä leiriviikonlopuille on herkästi haavoittuva. Tukileiritoiminta kokonaisuudessaan on hyvin työllistävä ja vie paljon siitä vastaavien työntekijöiden aikaa. Toisen työntekijän mukaan jotkut toiminnassa mukana olevista nuorista eivät sitoudu toimintaan riittävän hyvin ja toiminnasta hyötyviä nuoria olisi enemmän, kuin he kykenevät ottamaan vastaan.

Tää on työllistävä ja haavottuva tää järjestelmä -- vaikeeta on myös se, että osa nuorista ei sitoudu. (Vastaava työntekijä 2)

Ihannetilanteeksi työntekijät kuvaavat, että nuoret olivat säännöllisessä ja suhteellisen usein tapahtuvassa ohjaussuhteessa nuoriso-ohjaajien kanssa. Leiriviikonloppujen välillä tulisi olla enemmän ryhmätapaamisia ja henkilökohtaisia ohjauskertoja nuorten kanssa, minkä avulla nuoret voitaisiin sitouttaa vielä paremmin toimintaan. Työntekijät toivoisivat lisää resursseja tukileiritoiminnalle. Toinen työntekijöistä haluaisi käyttää enemmän työaika tukileiritoiminnan järjestämiseen ja yhteydenpitoon nuorten vanhempien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. Toiveina mainittiin myös vakituisen leiripaikan saaminen ja toiminnan vakinaistaminen. Molempien työntekijöiden mielestä tukileiriryhmiä voisi olla useampia kuin yksi, ja tukileiritoimintaa voisivat järjestää eri tahot, esimerkiksi järjestöt.

Jos taivas olisi rajana niin sittenhän meillä olisi näitä leirejä vaikka kolme ja niitä vois tehdä eri tahot, vaikka joku järjestö vois tehdä tällaisia leirejä. (Vastaava työntekijä 1)

7.2 Yhteenveto palautteista

Aloittaneiden nuorten ja osallistuvien nuorten palautteissa nousi eniten esille positiiviset ja negatiiviset asiat tukileiritoiminnasta. Positiivisina asioina useimmiten esiintyi mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön, leiriviikonloppujen ulkopuolella toteutetut retket, mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin, mielekäs tekeminen leiriviikonloppujen aikana ja nuoriso-ohjaajien vaihtuvuus toiminnassa. Negatiivisina asioina esiin nousi myös nuoriso-ohjaajien vaihtuvuus sekä sopimattoman nuoren osallistuminen toimintaan.

Vastaavien työntekijät olivat hyvin samaa mieltä toistensa kanssa palautteessaan tukileiritoiminnasta. Positiivista työntekijöiden mukaan toiminnassa oli, että nuorille on kehitetty heille sopiva työmuoto, jolle on tarvetta sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä sujuu. Negatiivinen palaute ja kehitysehdotukset liittyivät resurssien riittämättömyyteen. Resursseja lisäämällä voitaisiin tukileiritoimintaan osallistuvien nuorten tarpeisiin vastata paremmin työntekijöiden mukaan. Yleisimmät palautteet nuorten ja työntekijöiden näkökulmista on kerätty taulukkoon 5.

TAULUKKO 5. Yhteenveto yleisimmistä palautteista.

	Positiivista	Tärkeää	Negatiivista	Liikaa/Liian vähän	Muutosehdotuksia
Nuoret	<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollisuus vaikuttaa - Retket leiriviihkonloppujen ulkopuolella - Uusiin ihmisiin tutustuminen - Mielekäs tekeminen - Ohjaajien vaihtuvuus 		<ul style="list-style-type: none"> - Ohjaajien vaihtuvuus - Ryhmään sopimaton nuori 		
Työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> - Tarve ja palvelukohtaavat - Yhteistyö eritahojen välillä 	<ul style="list-style-type: none"> - Nuorille heille sopiva työmuoto 	<ul style="list-style-type: none"> - Haavoittuva varalaolajärjestelmä - Työmuodon työllistävyys ja aikaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Liian vähän resursseja 	<ul style="list-style-type: none"> - Useampia tukileiriryhmiä - Useampia palveluntuottajia

Eri kohdissa nuorten ja työntekijöiden palautteita nousi esiin leiripaikka, jossa tukileirit toimintaa järjestetään. Työntekijät mainitsivat, että vakituisen leiripaikan saaminen olisi yksi muutosta kaipaavista asioista toiminnassa. Nuorten haastatteluissa samaan tuttuun leiripaikkaan pääseminen mainittiin tärkeäksi tukileirit toiminnassa ja epämieluisassa leiripaikassa oleminen nousi esiin negatiivisten listalla. Tuttu ja mieluista leiripaikka voisi vaikuttaa nuorten perusturvallisuuden tunteeseen, sillä nuoret eivät välttämättä koe kotiaan turvalliseksi. Perusturvallisuuden tunnetta lisää, jos nuori voi luottaa kodin turvallisuuteen ja pystyy ennakoimaan tulevaa (Järvinen ym. 2007, 87).

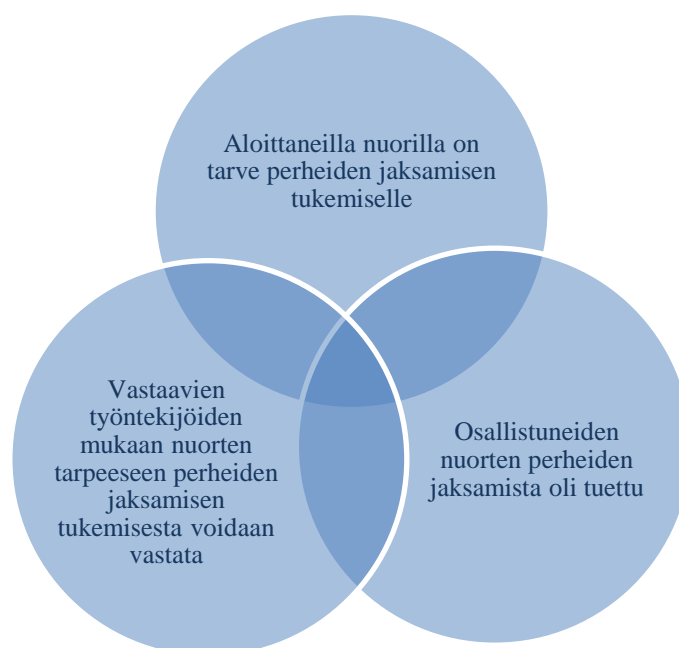
8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössä selvitetään kohtaavatko aloittaneiden nuorten tarpeet, osallistuneiden nuorten kokemukset tukileiritoiminnan tavoitteiden täyttymisestä ja vastaavien työntekijöiden näkemykset toiminnan tavoitteista. Selvitys tehtiin haastattelemalla tukileiritoiminnan eri osapuolia. Opinnäytetyössä tarkastellaan, pystytäänkö toiminnalla vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin, ja onko nykyisille tavoitteille tarvetta. Haastatteluaineiston tarkastelun kautta löytyneiden seikkojen avulla toimintaa voidaan kehittää.

Tässä luvussa vertaillaan aloittaneiden nuorten tarpeita, osallistuneiden nuorten kokemuksia tukileiritoiminnan tavoitteiden täyttymisestä ja vastaavien työntekijöiden näkemyksiä toiminnan tavoitteista, sekä selvitetään kohtaavatko ne. Selvityksessä edetään käymällä läpi tukileiritoiminnan tavoitteet yksi kerrallaan. Ensin käsitellään nuorten perheiden jaksamisen tukemisesta, jatketaan nuorten perusturvallisuuden tukemisella ja lopuksi käsitellään nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisen tukemista.

Kaikki viisi haastateltua nuorta asuvat yhden vanhemman taloudessa, mikä on tyypillistä lastensuojelun avohuollon asiakasperheille (Heino 2009, 62). Kun vastuu perheestä on yhdellä vanhemmalla, on mahdollista, että perhe tarvitsee enemmän ulkopuolista tukea jaksakseen (Hokkanen & Kuronen 2008, 35). Aloittaneiden nuorten perheissä on tarvetta perheiden jaksamisen tukemiselle. Osallistuneiden nuorten perheissä kahdella kolmesta oli ollut tarve perheen jaksamisen tukemiselle, ja siihen on kyetty vastaamaan tukileiritoimintaan osallistumisen myötä antamalla nuorelle ja nuoren lähivanhemmalle aikaa hengähtää yhteisestä arjesta.

Vastaavat työntekijät uskovat lähes kaikilla tukileiritoimintaan osallistuvilla nuorilla olevan tarvetta perheiden jaksamisen tukemiselle. He myös uskovat leiriviikonloppujen olevan suurin apu perheiden jaksamisen tukemiseen. Näiden vastausten perusteella voidaan todeta, että aloittaneiden nuorten tarpeet, osallistuneiden nuorten kokemukset ja vastaavien työntekijöiden näkemyksen perheiden jaksamisen tukemisesta kohtaavat (Kuvio 5). Koska eri osapuolten näkökulmat kohtaavat toisensa, on tavoite nuorten perheiden jaksamisen tukemiselle perustellusti asetettu.

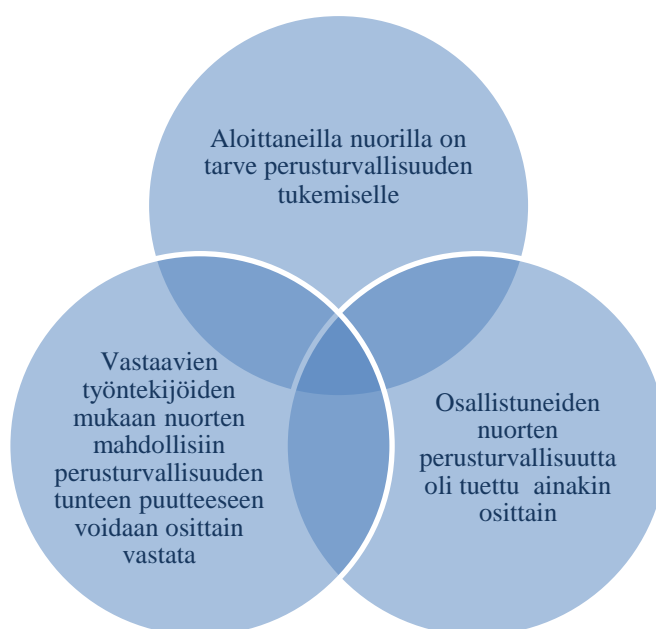

KUVIO 5. Näkökulmien kohtaaminen nuorten perheiden jaksamisesta

Aloittaneilla nuorilla on puutteita perusturvallisuudessa. Myös osallistuneilla nuorilla oli ollut tukileiritoiminnan aloittaessaan tarve perusturvallisuuden tukemiselle, ja nuoret ovat kokemuksensa mukaan saaneet tarvitsemaansa tukea. Osallistuneiden nuorten haastatteluiden perusteella on hankala todeta, ovatko kaikki nuorten perusturvallisuuden tunteessa tapahtuneet positiiviset muutokset seurausta tukileiritoimintaan osallistumisesta. Tukileiritoiminnan nuoriso-ohjaajien läsnäololla, säännöillä ja rajoilla oli osallistuneiden nuorten kokemuksen mukaan vaikutusta perusturvallisuuden tunteeseen.

Vastaavien työntekijöiden näkemyksen mukaan tukileiritoimintaan osallistuvien nuorten perusturvallisuuden tunteessa voi olla puutteita. Tarpeeseen vastataan toiminnassa tarjoamalla nuorille jatkuvuutta, rutiineja ja turvallisia aikuisia. Nuoret saattavat tarvita perheen ulkopuolisen aikuisen tukea esimerkiksi, jos perhettä kohtaa kriisi, jonka käsittelyyn nuori ei saa riittävästi tukea (Aaltonen ym. 2007, 254). Työntekijöiden haastattelussa ilmenee, että perusturvallisuuden tunteen pysyminen vaatii tukileiritoimintaa intensiivisempää työmuotoa. Tämä käy konkreettisesti ilmi yhden osallistuneen nuoren vastauksesta. Nuori koki tukileiritoiminnan työntekijät osaksi tukiverkostoaan toimintaan osallistuessaan, mikä tuki hänen perusturvallisuuttaan. Lopetettuaan tukileiritoiminnan hän kokee, ettei voi jutella kenellekään mieltään painavista asioista.

Aloittaneiden nuorten tarpeet, osallistuneiden nuorten kokemukset ja vastaavien työntekijöiden näkemykset perusturvallisuuden tukemisesta kohtaavat (Kuvio 6). Ongelmaksi kuitenkin muodostuu, että tukileiritoiminnalla saatu vaikutus nuorten perusturvallisuuden tunteeseen ei ole pitkäaikainen tehtyjen haastatteluiden perusteella. Osallistuvilla nuorilla on tarvetta perusturvallisuuden tukemiselle ja siihen pystytään vaikuttamaan osittain, mutta tavoitetta perusturvallisuuden tukemisesta tulisi pohtia uudelleen. Nuoren pitäisi ennen kaikkea kokea koti turvalliseksi, jotta hänellä syntyisi turvallinen perusta, johon voi luottaa ja tarvittaessa tukeutua (Järvinen 2007, 87). On mahdollista, että nuorten perusturvallisuuden tunteen pysyvyyteen voitaisiin vaikuttaa paremmin, jos nuoren perhe, koulu ja tukileiritoiminta tekisivät enemmän yhteistyötä nuoren perusturvallisuuden tunteen tukemiseksi.

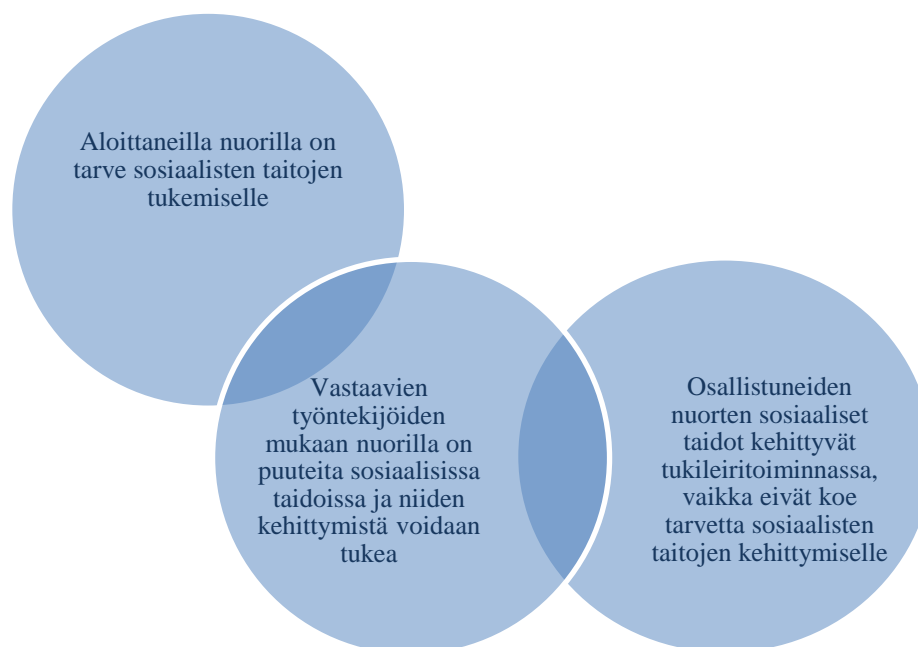

KUVIO 6. Näkökulmien kohtaaminen nuorten perusturvallisuudesta

Toisella aloittaneella nuorella on tarve sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Osallistuneilla nuorilla ei ollut oman kokemuksensa mukaan tarvetta sosiaalisten taitojen kehittymiselle aloittaessaan tukileiritoiminnan. Tästä huolimatta nuorten osallistuttua tukileiritoimintaan, heidän sosiaaliset taitonsa ovat kehittyneet. Kun nuorten sosiaaliset taidot kehittyvät, nuori kykenee ratkaisemaan vuorovaikutuksessa syntyviä konfliktitilanteita paremmin (Keltikangas-Järvinen 2010, 22). Sosiaalisten taitojen puutteesta johtuvien konfliktitilanteiden väheneminen perheen arjessa tukee perheen jaksamista. Toisen vastaavan työntekijän mielestä tarvetta sosiaalisten taitojen kehittymisen tukemiselle on

havaittavissa tukileiritoimintaan osallistuvilla nuorilla. Sosiaalisten taitojen kehittymistä kyetään tukemaan vastaavien työntekijöiden mukaan pienryhmätoiminnan avulla (ks. alaluku 3.3).

Aloittaneiden nuorten tarpeet, osallistuneiden nuorten kokemukset ja vastaavien työntekijöiden näkemykset sosiaalisten taitojen kehittymisestä kohtaavat osittain (Kuvio 7). Aloittavien nuorten tarpeet sosiaalisten taitojen kehittymiselle ja vastaavien työntekijöiden näkemykset sosiaalisten taitojen kehittymisestä kohtaavat. Sen sijaan aloittavien nuorten tarpeet sosiaalisten taitojen kehittymiselle eivät kohtaa osallistuneiden nuorten kokemuksiin sosiaalisten taitojen kehittymisen tarpeesta. Osallistuneiden nuorten kokemukset ja vastaavien työntekijöiden näkemykset sosiaalisten taitojen kehittymisestä kohtaavat. Tämän perusteella voidaan todeta, että tavoitteelle nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisestä on tarvetta, mutta aineiston perusteella tarve ei ole yhtä suuri kuin kahdelle muulle tavoitteelle. Tavoite tukileiritoimintaan osallistuvien nuorten sosiaalisten taitojen kehittämistä on hyödyllinen, koska hyvien sosiaalisten taitojen hallitseminen helpottaa nuorten yhteiskunnassa toimimista nyt ja tulevaisuudessa (Keltikangas-Järvinen 2010, 23–24).

KUVIO 7. Näkökulmien kohtaaminen nuorten sosiaalisista taidoista

Yhteenvetona voidaan todeta, että aloittaneiden nuorten tarpeet, osallistuneiden nuorten kokemukset tukileiritoiminnan tavoitteiden täyttymisestä ja vastaavien työntekijöiden

näkemykset toiminnan tavoitteista kohtaavat hyvin. Eri osapuolten näkökulmat kaikista kolmesta tavoitteesta kohtaavat vähintään osittain. Kahden tavoitteen, nuorten perheiden jaksamisen ja perusturvallisuuden tukemisen, osalta kaikkien osapuolten näkökulmat kohtaavat täysin. On tärkeää, että toiminnalla voidaan tukea nuorten perheiden jaksamista, koska perheiden jaksamattomuus on suurimpia lastensuojelun asiakkuuteen vaikuttavia tekijöitä (Heino 2007, 58).

Vaikka eri osapuolten näkökulmat perusturvallisuuden tukemisesta kohtaavat, tavoitteen saavuttaminen toiminnalla oli ongelmallista. Nuorten perusturvallisuuden tunnetta voidaan tukileiritoiminnalla tukea, mutta toiminnan avulla aikaan saatu vaikutus ei pysy yllä ilman toimintaa. Jos nuoren perusturvallisuutta ei kyetä tukemaan, voivat vaikutukset näkyä nuoren psyykkisessä kehityksessä ja haasteina aikuiselämässä (Vilkko-Riihelä 1999, 196).

Sosiaalisten taitojen kehittymisen tavoitteen osalta eri osapuolten näkökulmat kohtaavat osittain. Sosiaalisten taitojen kehittymistä voidaan tukileiritoiminnalla tukea hyvin, vaikka sosiaalisten taitojen kehittymiselle nuorten haastattelujen perusteella on vähäinen tarve. Sosiaalisten taitojen hallitseminen edesauttaa nuorta luomaan perheen ulkopuolisia ihmissuhteita, joiden merkitys korostuu nuoruudessa (Ahonen ym. 2006, 147).

9 POHDINTA

9.1 Tukileiritoiminta osana lastensuojelun avohuoltoa

Tukileiritoiminnalla pyritään tukemaan nuorten perheiden jaksamista, nuorten perusturvallisuutta ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittymistä. Saadun aineiston mukaan näihin tavoitteisiin pystytään toiminnalla vastaamaan. Tukileiritoiminnassa on vuosittain vain seitsemän asiakaspaikkaa ja opinnäytetyössä haastateltiin viittä nuorta, joten saadut tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin 12–17 -vuotiaisiin lastensuojelun avohuollon asiakkaisiin. Kuitenkin voidaan pohtia, mitä vaikutusta tukileiritoiminnan kaltaisella työmuodolla voisi olla osana lastensuojelun avohuoltoa.

Vanhempien jaksamattomuutta esiintyi suurella osalla Heinon (2007, 58) tutkimukseen osallistuneista lastensuojelun asiakasperheistä. Avohuollon palveluiden yhtenä tarkoituksena on tukea vanhempia kasvatustehtävässään, jotta lapsen kasvu kotiympäristössä mahdollistuisi (Lastensuojelulaki 417/2007). Vanhempi on paras tuki nuoren kasvulle, kun hän on vahva ja jaksava (Cacciatore 2005, 31). Jos vanhempien jaksamista tuettaisiin paremmin jo varhaisessa vaiheessa, ennen lastensuojelun asiakkuutta tai välittömästi lastensuojelun asiakkuuden alkaessa tukileiritoiminnalla tai jollain muulla keinoin, nuorten ja nuorten perheiden hyvinvointi saattaisi parantua. Varhaisella puuttumisella nuorten huostaanotot voisivat vähentyä.

Tuki vanhemmille olisi hyvä kohdistaa lapsen varhaislapsuuteen ja murrosikään, sillä lastensuojelun asiakkuus alkaa suurimmalla todennäköisyydellä silloin (Heino 2007, 24). Perheen jaksaminen saatetaan mieltää helposti vanhempien jaksamiseksi, mutta myös muiden perheenjäsenten tukeminen on tärkeää, sillä perhe on jäsentensä summa (Hokkanen & Kuronen 2008, 35). Tukileiritoiminta voisi olla toimiva tapa perheiden jaksamisen tukemiseen, sillä nuorten tukemisen kautta nuorten perheitä on kyetty toiminnalla tukemaan.

Perusturvallisuuden tunnetta käsitellään pääasiassa pienten lasten kiintymyssuhteiden muodostumisen kohdalla (Bowlby, 1978, Lahikaisen & Niemelän 2000). Lapsen kasvaessa vanhemmaksi perhe saattaa kohdata tilanteita, joiden aikana perheen nuoren perusturvallisuutta tulisi tukea. Tukileiritoiminnalla on saavutettu erityislaatuinen vaikutus

nuorten perusturvallisuuden tunteeseen tarjoamalla kodinomainen leiriviikonloppu. Leiriviikonlopun aikana nuorilla on ollut tarvittaessa saatavilla turvallisia aikuisia ja läheisyyttä. Myös Aaltonen ja Heikkinen (2009) toivat tutkimuksessaan esiin, että toiminnallisia työmalleja tulisi käyttää nykyistä enemmän lastensuojelun avoimuudessa. Perhetilanteet voivat olla vaikeita, ja sen seurauksena nuori voi tuntea olonsa turvattomaksi. Silloin tukileiritoiminnan kaltainen työmuoto voi tukea nuorta paremmin, kuin esimerkiksi toimistotapaamiset työntekijän kanssa. Jos nuoren perusturvallisuuden tunnetta ei tueta, nuori voi päätyä etsimään turvaa hänen kasvulleen ja kehitykselleen epäedullisista ratkaisuista, kuten päihteistä tai toimimattomista ihmissuhteista.

Puutteet nuorten sosiaalisissa taidoissa voidaan sekoittaa murrosikään kuuluvaan käytökseen. Vaikka nuorten sosiaaliset taidot eivät kehittyisi yhteiskunnan normeihin sopivalle tasolle nuoruusiässä, he voivat oppia niitä myöhemmin esimerkiksi selvitäkseen työelämässä. Kuitenkin nuoren syrjäytymisen ehkäisemiseksi hyvät sosiaaliset taidot ovat tärkeitä. Jos nuorella on huonot sosiaaliset taidot, hänen on vaikeampi saada ystäviä ja päästä mukaan ryhmiin (Horowitz 1982, Jorosen & Kosken 2010, 35 mukaan). Sosiaalisten taitojen kehityksen ja lastensuojelun tarpeen välillä ei ole suoranaista yhteyttä, mutta nuoren sosiaalisten taitojen puute saattaa vaikuttaa koko perheen jaksamiseen ja perheiden jaksaminen taas lastensuojelun tarpeeseen. Jos perheen sisällä opitaan purkamaan konfliktitilanteita rakentavammin, yksi perhettä mahdollisesti kuormittava tekijä lievenee.

Tukileiritoiminnalle asetettujen tavoitteiden kaltaisia tarpeita esiintyi haastatteluilla saadussa aineistossa ja tutkimusten mukaan (Heino 2007; Aaltonen & Heikkinen 2009; Heino 2009) tarpeita voidaan nähdä myös laajemmin yhteiskunnassa. Tukileiritoiminta on hyvä työmuoto vastaamaan nuorten ja perheiden tarpeisiin muiden avoimuuden tukitoimien rinnalla. Vaikka tukileiritoiminta vaatii paljon resursseja, se voi ennalta ehkäisevänä tukitoimena säästää ajan saatossa resursseja korjaavalta lastensuojelutyöltä.

9.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tässä luvussa tarkoituksena on pohtia opinnäytetyön luotettavuutta, sekä pohtia eettisyyttä opinnäytetyöprosessissa. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on eettisesti hyvän tutkimuksen toteuttamisen perusedellytys. Hyvillä tieteellisillä käytännöillä

tarkoitetaan muun muassa yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, eettisesti kestävien tutkimusmenetelmien käyttöä, objektiivista tutkimusaineiston arviointia, rehellisyyttä ja avoimuutta tutkimuksen tulosten julkaisussa sekä tutkimusaineiston tarkoituksenmukaista käsittelyä. (Hirsjärvi ym. 2009, 23–24.)

Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan pätevyyttä, validius, ja toistettavuutta, reliabelius. Tutkimus on silloin pätevä, kun siinä vastataan siihen, mitä tutkimuksen alussa on luvattu. Toistettavuuteen kuuluu, että tutkimus antaisi samat tulokset, jos tutkimus toteutettaisiin useita kertoja. Jos kaksi arvioijaa tekee samat johtopäätökset tutkimuksen tuloksista, voidaan tutkimusta pitää reliabelina. Laadullisessa tutkimuksessa pätevyydellä on suurempi painoarvo kuin tutkimuksen toistettavuudella. Tutkimuksen luotettavuutta lisää seikkakohtainen selostus tutkimuksen toteutuksen etenemisestä. Raportointi tulee tehdä totuudenmukaisesti. Haastattelututkimuksessa luotettavuutta edistää kerronta aineiston keruun ajasta, paikasta, olosuhteista ja mahdollisista häiriötekijöistä. Tutkijan pitää pysyä puolueettomana tutkimuksen ajan, antamatta omien taustojen tai asenteiden vaikuttaa tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232; Sarajärvi & Tuomi 2009; 135–136.)

Eettisesti hyvän tutkimuksen lähtökohtana tulee olla tutkittavien vapaaehtoisuus tutkimukseen osallistumiselle. Tutkittaville tulee selvittää kuinka hänen henkilöllisyytensä tullaan suojaamaan sekä miten tutkimusaineisto arkistoidaan ja tutkimuksen valmistuttua tuhotaan. Haastattelun nauhoittamisesta tulee informoida tutkittavia, ja heillä tulee olla mahdollisuus nauhoituksen keskeyttämiseen tai nauhoituksesta kieltäytymiseen. (Mäkinen 2006, 93–94; Hirsjärvi ym. 2009, 23–25.)

Tutkittavista nuoret olivat haastateltaessa alaikäisiä, joten lupa haastatteluun tuli pyytää heidän huoltajiltaan. Huoltajille kirjoitettiin saatekirje, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, nuorten anonymiteetin turvaamisesta ja haastattelussa kerätyn aineiston tuhoamisesta välittömästi opinnäytetyön valmistuttua. Kirjeessä huoltajille heiltä pyydettiin allekirjoitus suostumisen merkiksi huollettavan nuoren haastattelemisesta. (ks. Liite 5.)

Nuorten huoltajien anonymiteetti turvattiin siten, että yhteydenotto huoltajiin tapahtui erityisnuorisotyöntekijöiden välityksellä. Nuorten anonymiteetin turvaamiseksi haastateltaessa selvitettiin vain heidän ikänsä. Haastattelun alussa haastateltavalta kysyttiin

lupa haastattelun nauhoittamiseen. Haastateltavalla oli mahdollisuus kieltäytyä nauhoituksesta tai keskeyttää nauhoittaminen haastattelun aikana. Usein haastattelussa annetaan vastauksia, joiden koetaan olevan sosiaalisesti hyväksyttäviä (Hirsjärvi ym. 2009, 206). On siis mahdollista, että opinnäytetyön haastatteluissa on annettu vastauksia, joista ei selviä täysin todellista tilannetta. Opinnäytetyön luotettavuuden edistämiseksi haastatteluiden toteutuksesta kerrottiin alaluvussa 5.3.

Opinnäytetyössä viitataan nuoriin ainoastaan käyttämällä heistä nimityksiä ”aloittanut nuori” ja ”osallistunut nuori” sen mukaan, onko nuori juuri aloittanut tukileiritoiminnan, vai onko hän ollut toiminnassa mukana useampia vuosia. Haastatelluista työntekijöistä käytetään opinnäytetyössä nimitystä ”vastaavat työntekijät”. Opinnäytetyön aineistositaateissa aloittaneet nuoret, osallistuneet nuoret ja vastaavat työntekijät numeroitiin sattuman varaisessa järjestyksessä, jotta haastateltujen henkilöiden anonymiteetti säilyisi. Aineistositaatteja muutettiin siten, että niissä esiintyvien henkilöiden anonymiteetti säilyisi, mutta kuitenkin muuttamatta sitaatin sisältöä. Nuoren perheen anonymiteetin säilymisen turvaamiseksi nuoren kanssa asuvasta vanhemmasta käytettiin nimitystä lähivanhempi ja muualla asuvasta vanhemmasta nimitystä etävanhempi.

Aineiston analyysin kautta saatiin tulokset, jotka vastasivat tutkimustehtävää. Opinnäytetyön tulosten raportoinnissa tuotiin esiin kaikki tutkimustehtävää vastaava aineisto, lisäämättä siihen mitään tai jättämättä siitä mitään pois. Tuloksista tehtiin johtopäätökset antamatta omien asenteiden, ennakkoluulojen tai henkilökohtaisten seikkojen vaikutusta. Opinnäytetyöllä oli kaksi tekijää, jotka tulivat tahoillaan samoihin johtopäätöksiin, joten opinnäytetyötä voidaan pitää reliabelina.

Haastatteluissa nauhoitettu aineisto ja litteroitu aineisto säilytettiin tutkimuksen valmistumiseen saakka huolellisesti ulkopuolisten henkilöiden saavuttamattomissa. Opinnäytetyön valmistuttua aineisto hävitettiin siten, että se ei ollut enää luettavassa tai muutenkaan tunnistettavassa muodossa. Opinnäytetyö julkaistiin virtuaalisesti ammattikorkeakoulujen Theseus-julkaisuarkistossa, jossa työ on kaikkien nähtävillä.

9.3 Opinnäytetyöprosessin reflektointi

Reflektoimme opinnäytetyöprosessia muun muassa peilaten omaa ammatillista kasvuamme sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseihin. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston (2010) esityksen mukaan kompetensseihin kuuluvat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010, 2–3.)

Koko opinnäytetyöprosessin ajan toimintaamme on ohjannut sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet, jotka koemme osaksi ammatti-identiteettiämme. Sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden sisäistäminen ja niiden mukaan toimimiseen sitoutuminen kuuluu sosiaalialan eettisen osaamisen kompetenssiin (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010). Olemme ottaneet erityisesti huomioon asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja oikeuden yksityisyyteen. Olemme olleet tarkkoja, että asiakkaan anonymiteetti on säilynyt opinnäytetyötä tehdessä ja kaikki saatu tieto on ollut luottamuksellista. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö... 2009, 8, 14, 19.) Haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista, jonka koemme osaltaan vaikuttaneen opinnäytetyöprosessin aikatauluun, koska haastateltavien saaminen osoittautui haasteelliseksi. Tutkimustehtävä muuttui nykyiseen muotoon, koska emme olisi saaneet riittävästi haastateltavia, jotta olisimme voineet vastata alkuperäiseen tutkimustehtävään.

Jälkeenpäin arvioidessa tilannetta, haastateltavien hankkimiseen olisi pitänyt varata enemmän aikaa. Jos aikaa olisi ollut enemmän käytettävissä, olisimme voineet saada useampia haastateltavia, jolloin tulokset olisivat paremmin yleistettävissä. Selvitimme työelämätaholle liian tiukalla aikataululla milloin haastateltavia tulisi hankkia, minkä seurauksena asetimme työelämätaholle sekä itsellemme ylimääräistä painetta. Opittuamme tiukan aikataulun vaarat, ymmärsimme olla tiiviimmässä kontaktissa työelämätahoon, jonka jälkeen yhteistyö sujui hyvin.

Haastatteluita tehdessä edistimme nuorten osallisuutta tukileiritoiminnassa, koska toimimme esiin nuorten näkökulman. Kyky tukea kansalaisten osallisuutta on osa kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen kompetenssia. Haastattellessamme aloittaneita ja osallistuneita nuoria kävi ilmi, että kukaan heistä ei tiennyt, mitä tukileiritoiminnalla on tarkoitus saavuttaa. Tavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että toimintaan osal-

listujat tietävät, mihin toiminnalla pyritään (Stenvall & Virtanen 2010, 100). Pohdimme, onko nuorilta kysytty, haluavatko he osallistua tukileiritoimintaan, koska avohuollon tukitoimiin osallistumisen tulisi olla vapaaehtoista ja yli 12-vuotiaalta tulisi kysyä omaa mielipidettä (Lastensuojelulaki 417/2007). Tukileiritoiminnassa nuoren osallisuutta tuetaan ottamalla nuoret mukaan toiminnan suunnitteluun, mutta emme ole varmoja, miten nuoren osallisuus toteutuu päätettäessä tukileiritoimintaan osallistumisesta (vrt. alaluku 2.4).

Tunnistimme haastatteluita tehdessä ristiriitoja oman arvomaailmamme ja haastattelu-vastausten välillä. Emme antaneet omien asenteiden tai ennakkokäsitysten vaikuttaa haastatteluun, vaan kohtasimme jokaisen haastateltavan omana itsenään. Sosiaalialan eettisen osaamisen kompetenssiin kuuluu kyky yksilön ainutkertaisuuden huomioimiseen ja kyky toimia tilanteissa, jotka sisältävät arvoriitoja. Haastatteluissa emme ainoastaan keränneet aineistoa, vaan pyrimme tukemaan myös haastateltavan voimavaroja, mikä on osa asiakastyön osaamisen kompetenssia. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010, 4, 6.)

Pohdimme, olisimmeko voineet saada haastateltavien nuorten tilannetta tarkemmin kuvaavaa aineistoa, jos haastattelun asettelu olisi ollut erilainen. Mikäli olisimme onnistuneet prosessin alussa arvioimaan erilaisten kysymysten tuottamia vastauksia, olisimme luultavasti saaneet luotettavamman ja entistä paremmin tutkimuskysymyksiä vastaavan aineiston. Esimerkiksi haastatteluissa nuoret eivät kokeneet heillä olevan tarvetta sosiaalisten taitojen kehittymiselle, koska ihmisten kanssa toimiminen oli heidän mielestään mieluisaa. Kuitenkin ihmisten seurassa viihtyminen on merkki sosiaalisuudesta, eikä välttämättä kerro ihmisen taidoista olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa (Keltikangas-Järvinen 2010, 17–18). Joissakin haastatteluissa oli haastavaa saada nuorilta tarkkoja vastauksia. Olisimme voineet valmistella nuoria haastatteluun, esimerkiksi lähettämällä haastattelun teemoja etukäteen tarkasteltavaksi. Koemme temahaastattelun paikoin vaativaksi aineistonkeruumenetelmäksi, etenkin kaltaisillemme suhteellisen kokemattomille haastattelijaille.

Onnistuimme saamaan opinnäytetyön tutkimustehtävää vastaavat tulokset ja tuomaan esille tukileiritoiminnan tarpeellisuuden. Toimme tukileiritoiminnan tarpeellisuuden teorian tasolla esille luvussa 2 ja todistimme sen tutkimustehtävän kautta luvussa 7. Tukileiritoiminnan tarpeellisuutta voisi todentaa vielä paremmin tutkimalla toimintaan

osallistuneiden nuorten vanhempien kokemuksia tukileiritoiminnasta, mikä olisi mahdollinen jatkotutkimuksen aihe. Lähes valmistuneina sosiaalialan ammattilaisina koemme, että sosionomilla (AMK) olisi paikka tukileiritoiminnan nuoriso-ohjaajien joukossa. Sosionomin (AMK) osaamisella voitaisiin esimerkiksi tukea paremmin nuorten vanhempia. Nuorten perusturvallisuutta voitaisiin mahdollisesti tukea tukileiritoiminnalla paremmin, mikäli toiminnassa olisi mukana työntekijä, joka voisi keskittyä nuorten tilanteisiin kokonaisvaltaisemmin ja olla intensiivisemmin heihin yhteydessä.

Opinnäytetyöprosessin aikana meille on herännyt ajatuksia siitä, miten tukileiritoiminta voitaisiin saada paremmin osaksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Haastatteluiden pohjalta heräsi kysymys siitä, kuinka hyvin lastensuojelun sosiaalityöntekijät Tampereella ovat tietoisia tukileiritoiminnasta. Toisen tukileiritoiminnasta vastaavan työntekijän haastattelussa ilmeni, että sosiaalityöntekijöiden tietämättömyys tukileiritoiminnasta ei olisi huono asia, koska ei ole resursseja ottaa lisää nuoria mukaan toimintaan. Mielestämme olisi tärkeää, että sosiaalityöntekijät olisivat tietoisia tukileiritoiminnasta. Jos kaikkia tukileiritoiminnan tarpeessa olevia nuoria ei osata ohjata mukaan toimintaa, ei selviä kuinka monella nuorella olisi todellisuudessa tarvetta tukileiritoiminnalle. Aiheesta voisi tehdä jatkotutkimuksen, jossa selvitetäisiin Tampereen lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tietämystä tukileiritoiminnasta. Lisäksi jatkotutkimuksen aiheena olisi sosiaalialan ammattilaisille suunnatun esitteen tekeminen. Esitteen avulla voitaisiin lisätä tietämystä tukileiritoiminnasta uutena työmuotona, ja eri toimijat voisivat hyödyntää esitettä omia palveluitaan kehittäessä.

Opinnäytetyöprosessin myötä sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisemme on lisääntynyt. Olemme oppineet, miten lastensuojelun avohuollon palvelut toimivat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja miten prosessit etenevät Tampereen kaupungin kaltaisessa suuressa organisaatiossa. Tehtyämme opinnäytetyötä myös tutkimuksellinen kehittämisosaamisemme on kehittynyt. Taitomme toteuttaa tutkimus, kykymme tuottaa uutta tietoa ja reflektiivinen työotteemme ovat kehittyneet opinnäytetyön tekemisen aikana.

LÄHTEET

- Aaltonen, S. & Heikkinen, A. 2009. Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 165–176.
- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2007. Nuoren aika. 2.–3. painos. Porvoo: WSOY.
- Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Nurmi, J.-E., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Porvoo: WSOY.
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry: Ammattieettinen lautakunta. 2009. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 3. painos. Helsinki: Talentia ry
- Cacciatore, R. 2005. Aika ja jaksaminen nuorten perheissä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14.–15. painos. Helsinki: WSOYpro.
- Esitys sosionomi (AMK) –tutkinnon kompetensseista. 2010. Sosiaalialan AMK-osaaminen alan työkentällä –hanke. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Tulostettu 2.11.2012.
www.sosiaaliportti.fi
- Friis, L., Eirola, R. & Mannonen, M. 2004. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Vantaa: WSOY.
- Goleman, D. 2005. Emotional Intelligence. Why it can matter more than IQ. New York: Bantam Books.
- Haapakoski, L., erityisnuorisotyöntekijä & Virtanen, N., erityisnuorisotyöntekijä. 2012. Haastattelu 5.6.2012. Haastattelija Hellsten, E. Tampereen kaupunki. Kulttuuri- ja nuorisopalvelut.
- Haapakoski, L., erityisnuorisotyöntekijä. 2012. Haastattelu 4.10.2012. Haastattelijat Hellsten, E. & Ruoranen, I. Litteroitu. Tampereen kaupunki. Monitoimitalo 13.
- Heikkinen, A. 2007. Nuoret lastensuojelun avohuollossa - palvelujen ja menetelmien tarkastelu. Sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaalialan kehittämishankkeen lastensuojelun kehittämisohjelman raportti. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Heino, T. 2007. Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Stakesin työpapereita 30/2007. Helsinki: Valopaino Oy.
- Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 52–69.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Tammi.

Hokkanen, T. & Kuronen, M. 2008. Vanhemmuuspuhe ja sukupuolen tutkimisen vaikeus. Teoksessa Notko, M. & Sevón, E. (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia, 27–42.

Joronen, K. & Koski, A. (toim.) 2010. Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen kouluyhteisössä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kamensky, M. 2000. Strateginen johtaminen. 4. painos. Helsinki: Kauppakaari.

Kauppila, R. A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. 2. painos. Helsinki: WSOY.

Kemppinen, P. 1999. Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kustannusvalmennus P. & K. Oy.

Kjelin, E. & Kuusisto P-C. 2003. Tulokkaasta tuloksetekijäksi. Helsinki: Talentum.

Kurikka, P. 2011. Suomen Kuntaliitto. Luettu 24.11.2011.
<http://www.kunnat.net>

Lahikainen, A. R. & Niemelä, P. (toim.) 2000. Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lastensuojelun keskusliitto. 2012. Valtakunnallisille lastensuojelupäiville Helsinkiin lähes tuhat asiantuntijaa. Julkaistu 25.9.2012. Luettu 25.9.2012.
www.lskl.fi

Myllyniemi, S. 2006. Nuorisobarometri 2006. Teoksessa Wilska Terhi-Anna. (Toim.) Uskon asia. Nuorisobarometri 2006. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Nuorisotutkimusverkosto. Opetusministeriö. Helsinki: Nykypaino. Luettu 24.11.2011.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2006.pdf

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Nieminen, N., vs. sosiaalityöntekijä & Salminen, R., vs. sosiaalityöntekijä. 2012. Haastattelu 23.1.2012. Haastattelijat Hellsten, E. & Ruoranen, I. Tampereen kaupunki. Asiakasohjaus Luotsi. Perhehoidon tiimi.

Notko, M. & Sevón, E. (toim.) 2008. Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 2. painos. Helsinki: Kirjapaja.

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön Lastensuojelun kehittämisohjelman osaraportti. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Paajanen, S. 2012. Selvitys lastensuojelun intensiivityöstä Tampereella – onko intensiivityö vähentänyt 12-17-vuotiaiden huostaanottoja?

Pelastakaa Lapset ry. 2012. Luettu 10.2.2012.
www.pelastakaalapset.fi

Pesonen, H. 2007. Laatu! Asiantuntijaorganisaation laatuopas. Helsinki: Infor.

Rönkä, A. & Sallinen, M. 2008. Murrosikäisen perhesuhteet: muutoksia ja jännitteitä. Teoksessa Notko, M. & Sevón, E. (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia, 43–67.

Sainio, S. 2012. Turussa sosiaalityöntekijän vastuulla on 90 lasta, kun suositus on vain 35. Aamulehti 5.9.2012, 4.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. (8. uudistettu painos) Vantaa: Tammi.

Siekkinen, K. 2010. Syvähaastattelu. teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 45–60.

Sosiaaliportti. 2008. Hyvä käytäntö. Lasten ja nuorten ehkäisevän työn pienryhmätoiminta. Päivitetty 31.12.2008. Tulostettu 16.7.2012.
www.sosiaaliportti.fi

Sosiaaliportti. 2011. Lastensuojelun käsikirja. Tukihenkilö tai tukiperhe. Päivitetty 30.8.2011. Luettu 10.2.2012.
www.sosiaaliportti.fi

Sosiaaliportti. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Lasten osallisuus. Päivitetty 11.9.2012. Luettu 24.9.2012
www.sosiaaliportti.fi

Stenvall, J. & Virtanen, T. 2010. Julkinen johtaminen. Helsinki: Tietosanoma.

Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö. 2012. Tasavallan presidentti Sauli Niinistön puhe ”Nuorten syrjäytymisen ehkäisy – tilannekartoituksesta toimintaan” -seminaarissa 14.8.2012. Päivitetty 20.8.2012. Luettu 25.9.2012.
www.presidentti.fi

Takala, M. 1992. "Kouluallergia": yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampereen yliopisto. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Talentia. 2012. Lastensuojelun resursseista on pakko puhua. Julkaistu 3.9.2012. Luettu 11.9.2012.

www.talentia.fi

Tamminen, M., erityisnuorisotyöntekijä. 2012. Haastattelu 9.5.2012. Haastattelijat Hellsten, E. & Ruoranen, I. Tampereen kaupunki. Kulttuuri- ja nuorisopalvelut.

Tampereen kaupunki. 2012. Asiakasohjaus Luotsi. Julkaistu 27.4.2009. Päivitetty 13.9.2012. Luettu 17.9.2012.

www.tampere.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2010. Sosiaali- ja terveysalan tilastollinen vuosikirja 2010. Helsinki: Yliopistopaino.

Terveysden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy - tilannekartoituksesta toimintaan -seminaari 14.8.2012. Päivitetty 10.8.2012. Luettu 25.9.2012.

Tukiperhetoiminnan käsikirja. 2012. Katse lapseen – hanke. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö.

Vehkalahti, T-L., nuorisotyön johtava koordinaattori. 2011. Haastattelu 21.11.2011. Haastattelijat Hellsten, E. & Ruoranen, I. Tampereen kaupunki. Kulttuuri- ja nuorisopalvelut.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilkko-Riihelä, A. 1999. Psyhyke. Psykologian käsikirja. Helsinki: WSOY.

LIITTEET

Liite 1. Nuoriso-ohjaajien haastattelukysymykset tukileiritoiminnasta

Taustatiedot

1. Mitä olette koulutukseltanne?
2. Kauanko olette työskennelleet nuorten kanssa?
3. Kauanko olette olleet mukana tukileiritoiminnassa?
4. Haettiinko tukileiritoiminnan ohjaajan paikkaa, vai tuliko se lisänä jo olemassa olevaan työnkuvaan?
5. Viekö tukileiritoiminta kaiken työajan, vai osan siitä?

Tukileiritoiminnan tausta

6. Mistä tukileiritoiminta on saanut alkunsa?
7. Kun saitte tietää, että tukileiritoiminta aloitetaan ja olette itse mukana siinä, kuka tai ketkä alkoivat suunnitella tukileiritoimintaa?
8. Miten tukileiritoimintaa suunniteltiin?
9. Oliko jokin toimintamalli joka ohjasi tukileiritoiminnan suunnittelua?

Työmuodot

10. Minkälaiset teoriat tai toimintamallit ohjaavat tukileiritoimintaa?
11. Minkälaisia työmenetelmiä tukileiritoiminnassa käytetään?

Tukileiritoiminnan sisältö

12. Minkälainen on tukileiriviikonloppu? (kuvaus aikatauluista, etenemisestä, toistuvia rituaaleja)
13. Mitä toimintaan kuuluu leiriajan ulkopuolella?
14. Mitä tavoitteita tukileiritoiminnalla on?
15. Oliko tarkoituksena, että nuori olisi toiminnassa mukana yhden vuoden? Onko tämä muuttunut ja mikä tilanne on nyt?

Toiminnan kehittäminen

16. Jos joku nuori on lopettanut tukileiritoiminnan, miksi näin on tapahtunut ja missä nuori on nyt?
17. Miten toimintaa pyritään kehittämään?
18. Onko tukileiritoiminnan toimintamallia muokattu esimerkiksi asiakaspalautteen pohjalta?
19. Minkälaisia haasteita olette kohdanneet tukileiritoiminnassa?
20. Millä tavoin haasteisiin pyritään vastaamaan?
21. Missä asioissa koette onnistuneenne tukileiritoiminnassa?

Liite 2. Teemahaastattelu tukileiritoiminnan aloittaneille nuorille

Taustatiedot

- o Elämäntilanne tukileiritoiminnan alkaessa
- o Henkilökohtaiset tavoitteet tukileiritoiminnan avulla

Mitä tarpeita on tukileiritoiminnan aloittaneilla nuorilla tukileiritoiminnalle?

- Nuorten perheiden jaksamisen tukeminen
 - o Suhde vanhempiin (nyt ja tulevaisuudessa)
 - o Koti-ilmapiiri (nyt ja tulevaisuudessa)
 - o Vanhempien tuki (nyt ja tulevaisuudessa)
- Nuorten perusturvallisuuden tukeminen
 - o Elämässä tapahtuneet muutokset ennen tukileiritoiminnan aloittamista
 - o Tulevaisuuden näkymät (nyt ja tulevaisuudessa)
 - o Vastoinkäymisestä selviäminen (nyt ja tulevaisuudessa)
 - o Sääntöjen noudattaminen (nyt ja tulevaisuudessa)
 - o Nuoren tukiverkosto
- Nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisen tukeminen
 - o Vuorovaikutussuhteet ystävien ja koulukavereiden kanssa (nyt ja tulevaisuudessa)
 - o Ryhmässä toimiminen (nyt ja tulevaisuudessa)
 - o Vuorovaikutussuhde tukileiritoiminnan erityisnuorisotyöntekijöihin

Toiveet tukileiritoiminnalle

- o Positiivista
- o Tärkeää
- o Negatiivista

Liite 3. Teemahaastattelu tukileiritoimintaan osallistuneille nuorille

Taustatiedot

- o Elämäntilanne tukileiritoiminnan alkaessa
- o Henkilökohtaiset tavoitteet tukileiritoiminnan avulla

Mitä tukileiritoiminnan tavoitteita on saavutettu?

- Nuorten perheiden jaksamisen tukeminen
 - o Suhde vanhempiin (ennen ja nyt)
 - o Koti-ilmapiiri (ennen ja nyt)
 - o Vanhempien tuki (ennen ja nyt)
- Nuorten perusturvallisuuden tukeminen
 - o Elämässä tapahtuneet muutokset ennen tukileiritoiminnan aloittamista
 - o Tulevaisuuden näkymät (ennen ja nyt)
 - o Vastoinkäymisistä selviäminen (ennen ja nyt)
 - o Sääntöjen noudattaminen (ennen ja nyt)
 - o Nuoren tukiverkosto
- Nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisen tukeminen
 - o Vuorovaikutussuhteet ystävien ja koulukavereiden kanssa (ennen ja jälkeen)
 - o Ryhmässä toimiminen (ennen ja nyt)
 - o Vuorovaikutussuhde tukileiritoiminnan erityisnuorisotyöntekijöihin

Miten tukileiritoimintaa voisi kehittää?

- Palaute tukileiritoiminnasta
 - o Positiivista
 - o Tärkeää
 - o Liian vähän/Liikaa
 - o Negatiivista
 - o Muutokset

Liite 4. Teemahaastattelu tukileiritoiminnasta vastaaville työntekijöille

Taustatiedot

- o Aika jonka työskennellyt kyseisessä työtehtävässä

Millainen näkemys on tukileiritoiminnan tavoitteiden täyttymisestä?

- Nuorten perheiden jaksamisen tukeminen
 - o Tarve
 - o Muutokset
 - o Työmuodot ja/tai keinot
- Nuorten perusturvallisuuden tukeminen
 - o Tarve
 - o Muutokset
 - o Työmuodot ja/tai keinot
- Nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisen tukeminen
 - o Tarve
 - o Muutokset
 - o Työmuodot ja/tai keinot
 - o Vuorovaikutussuhde tukileiritoiminnan erityisnuorisotyöntekijöihin

Miten tukileiritoimintaa voisi kehittää?

- Kehitysideat tukileiritoimintaan
 - o Positiivista
 - o Tärkeää
 - o Liian vähän/Liikaa
 - o Negatiivista
 - o Muutokset

Liite 5. Saatekirje nuorten vanhemmille

Sosiaaliala Pyynikintie A2, 33200 Tampere

Arvoisat vanhempi/vanhemmat!

Olemme Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoita ja teemme opin-
näytetyötä Tampereen kaupungin nuorisopalveluille yhteistyössä heidän kanssaan.
Opinnäytetyömme tarkoitus on tuoda tukileiritoimintaa tunnetummaksi ja sen avulla
kaupungin on mahdollista kehittää kyseistä työmuotoa.

Haluamme tuoda nuorten äänen kuuluviin haastattelemalla heitä heidän kokemuksistaan
tukileiritoiminnasta. Antamalla nuorelleen luvan osallistua haastatteluun, annatte hä-
nelle mahdollisuuden olla osana tukileiritoiminnan esiin tuomista ja kehittämistä, sekä
autatte meitä onnistumaan opinnäytetyömme toteuttamisessa. Nuorene kokemuksen
kuuleminen on tutkimuksellemme hyvin tärkeää.

Haastattelut toteutetaan luottamuksellisesti, eikä nuorten henkilöllisyys tule ilmi val-
miista opinnäytetyöstämme. Haastattelumateriaali tuhotaan välittömästi tutkimuksen
valmistuttua.

Pyydämme teitä rastittamaan ruudun, mikäli annatte suostumuksenne nuorene osallis-
tumiselle ja täydentämään hänen nimensä tyhjänä olevalle riville.

Annan nuorelleni _____ luvan osallistua tutkimukseen

On myös mahdollista, että tulemme haastattelemaan tukileiritoimintaan osallistuvien
nuorten vanhempia. Haluaisimme alustavasti tietää, voisiko teitä itseänne haastatella?

Kyllä

En

Tampereella /2012

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Ystävällisin terveisin,
Iida Ruoranen ja Emmi Hellsten
(iida.ruoranen@soc.tamk.fi ja emmi.hellsten@soc.tamk.fi)